

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Острозька академія»
Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних відносин

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра
на тему:
«Політичні та інституційні трансформації в Європейському Союзі у 2014-
2019 роках»

Виконав(ла) студент(ка) VI курсу, групи ММВ-61,
спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії,
освітньо-професійної програми
“Міжнародні відносини”

Гуковська І.С.

Керівник – доктор політичних наук, професор Сидорук Т.В.
Рецензент -

Робота допущена до захисту
(протокол № __ засідання кафедри міжнародних відносин від ____ 2020 року

Завідувач кафедри міжнародних відносин: _____
Тетяна СИДОРУК

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА ІНСТИТУЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ЄС.....	6
Висновки до першого розділу.....	14
РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЄС	
2.1 Брекзит та його політичні наслідки для ЄС.....	15
2.2 Ініціативи в рамках «Просунутого співробітництва».....	19
2.2.1. PESCO.....	22
2.2.2. Європейська прокуратура.....	25
2.2.3. Європейська служба зовнішньої діяльності.....	33
2.3 Вибори до Європейського парламенту останніх двох каденцій.....	37
Висновки до другого розділу.....	41
РОЗДІЛ 3. ІНСТИТУЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЄС	
3.1 Інституційні трансформації в ЄС в період роботи Європейської Комісії Жана-Клода Юнкера.....	42
3.2 Інституційні трансформації ініційовані Комісією Урсули Фон дер Ляен: особливості та перспективи втілення.....	65
Висновки до третього розділу.....	68
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	74

ВСТУП

2019-й рік став знаковим в історії Європейського Союзу. Адже, відбулися чергові вибори до Європейського парламенту, обрання нового складу Європейської комісії, останні штрихи до остаточного виходу Великої Британії зі складу.

Як результат, на Європейський Союз очікують як нові виклики, цілі та завдання так і нова стратегія з реалізації всього задуманого, нова розстановка сил між державами-членами. Тому, підіб'ємо підсумки останніх років перед новим десятиліттям.

Безперечно, у сучасному світі не існує подібних Європейському Союзу утворень. Це унікальне міждержавне об'єднання суверенних держав, що взяло свій початок наприкінці минулого століття (у своєму теперішньому вигляді) та досить вдало еволюціонує в сучасних інтеграційних та глобалізаційних процесах.

Унікальність Європейського Союзу зумовлена його інституційною системою, де самі інституції виступають з одного боку, рушійною силою, яку використовують держави-члени з метою реалізації завдань, а з іншого – ніби керують усіма процесами в середині Європейського Союзу. Тим паче, що «розкиданість» інституцій сприяє тому, що Європейський Союз поєднується з розвинутою системою міжнародних організацій.

Цілком очевидно, що глибоке пізнання інституційної системи в теоретичному аспекті дасть чітке розуміння тих процесів, які відбуваються у Європейському Союзі сьогодні.

Актуальність дослідження передусім зумовлена науковим інтересом до цієї проблематики та потребою у її ґрунтовному вивченні. Це дослідження містить аналіз нещодавніх подій, що відіграли знакову роль у життєдіяльності Європейського Союзу в цілому. Це ще один чинник, що зумовлює актуальність запропонованої теми.

Мета дослідження полягає в комплексному аналізі політичних та інституційних змін, що відбуваються у Європейському Союзі останніми

роками та результатів тих змін в контексті подальшої еволюції та функціонування Європейського Союзу.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких дослідницьких завдань:

1. дослідити теоретичні основи дослідження політичних та інституційних трансформацій у ЄС;
2. проаналізувати вихід Великої Британії зі складу ЄС та вибори до Європейського парламенту останніх двох скликань;
3. висвітлити процес реалізації проектів в рамках «просунутого співробітництва»;
4. окреслити здобутки Європейської Комісії під керівництвом Жана-Клода Юнкера та інституційні трансформації, ініційовані Комісією Урсули Фон дер Ляен;

Об'єкт дослідження політична та інституційна системи ЄС.

Предмет дослідження – політичні та інституційні трансформації в ЄС після 2014 р.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з 2014 року, коли розпочався черговий інституційний цикл у Європейському Союзі, до 2019 року, коли відбулися останні за часом вибори до Європейського парламенту.

Стан наукового вивчення проблеми. Ця проблематика досліджена як українськими, так і зарубіжними науковцями за різними напрямками. Вивченням становлення та розвитку інституційної системи Європейського Союзу в умовах розширення займалася Пістракевич О.¹

Ціватий В., Шаповалова О.,² Могильчук О.³ та Войников В.⁴ детально розглядали проекти в рамках «Просунутого співробітництва», саме «Просунуте співробітництво» досліджував Михайлов А.⁵

¹ Пітракевич О. Інституційна система Європейського Союзу. *Національна Академія державного управління при Президенті України*. – К., 2015.

² Ціватий В. Шаповалова О. Дипломатія та Європейська служба зовнішньої діяльності (ЄСЗД): політико-інституційний аспект. *Дипломатія* URL: zovsp_2013_3_13.pdf

Веселовський А.⁶ аналізував вибори до Європейського парламенту 2019 року. Ковриженко Д., Котляр Д., Євгенєва А., Асланян Г., Замніус В.⁷ вивчали сам процес парламентських європейських виборів, його структуру, повноваження та основні етапи створення та розвитку.

Практичне значення. Проведене дослідження дає змогу комплексно ознайомитися з особливістю діяльності інституційної та політичної систем Європейського Союзу, зроблений аналіз результатів виборів до Європейського парламенту 2019 року та останніх двох скликань Європейської комісії стане підґрунтям для подальших досліджень в цій проблематиці.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати магістерської роботи були оприлюднені під час виступу на круглому столі «Актуальні проблеми європеїстики» (тема доповіді: «Інституційні зміни у Європейському Союзі» Острог, 2020), у статтях «Україна на шляху до безвізового режиму з ЄС: труднощі, результати та перспективи» (2018) та «Безвізовий режим між Україною та ЄС: правила та виклики» (2019).

Структура роботи складається зі вступу, трьох розділів, що включають підрозділи, висновків, списку використаних джерел та літератури; загальний обсяг роботи – 80 сторінок (без додатків).

³ Могильчук О. Європейська служба зовнішньої діяльності як установа sui generis. *Інститут державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України*. 2018. URL : <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc34/25.pdf>

⁴ 23. Войников В. Европейская прокуратура новый орган в институциональной системе пространства свободы, безопасности и правосудия ЕС. *Балтийский федеральный университет им. Иммануила Канта*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskaya-prokuratura-novyyu-organ-v-institutsionalnoy-sisteme-prostranstva-svobody-bezopasnosti-i-pravosudiya-es/viewer>

⁵ Михайлов А. Щодо застосування механізму посиленої співпраці в Європейському Союзі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019.

⁶ Веселовський А. Вибори до Європарламенту 2019: наслідки для ЄС та України. *Центр міжнародних досліджень*. 2019.

⁷ Ковриженко Д., Котляр Д., Євгенєва А., Асланян Г., Замніус В. Парламентські вибори в Європейському Союзі. *Міленіум*. – К., 2002.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОЛІТИЧНИХ ТА ІНСТИТУЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ЄС

У 1992 році за Маастрихтським договором був утворений Європейський Союз, який і заклав фундамент для становлення сучасної інституційної системи ЄС. Відзначимо, що інституції у Європейському Союзі відіграють знакову роль. Адже, є складовою системи управління наднаціонального рівня у Європейському Союзі. Тому наділені компетенціями, що закріплені у договорах та правових актах ЄС, завдяки цьому інституції ЄС мають особливий характер та незалежність. Держави-члени з метою здійснення положень договорів та правових актів ЄС використовують інституції ЄС.

Інституції Європейського Союзу – це органи Європейського Союзу, що створені з метою представлення та забезпечення загальних інтересів для всіх країн-членів. Існує сім головних керівних органів Європейського Союзу: Європейський парламент, Європейська рада, Рада Європейського Союзу, Європейська комісія, Суд Європейського Союзу, Європейський центральний банк та Європейський суд аудиторів.

Інституції ЄС взаємодіють між собою на принципах відкритої співпраці та розподілені на повноваження за принципом розподілу влади – законодавчої, виконавчої та судової. Законодавча влада належить Європейському парламенту та Раді ЄС. На них покладена функція з розподілу бюджету. Хоча, Європейський парламент наділений ще консультативною функцією та політичним контролем.

Виконавча влада належить Європейській комісії, яка захищає загальний інтерес Союзу та висуває відповідні ініціативи в цьому напрямку. Тобто, забезпечує належне виконання Договорів та рішень ухвалених на їх підставі.

Судову владу здійснює Суд ЄС, який розподілений на Суд як такий, Суд загальної юрисдикції та спеціалізовані суди. В обов'язки Суду входить дотримання законодавства в рамках застосування Договорів.

Насамкінець, Європейська рада, яка виконує політичну функцію у ЄС. Тобто, надає необхідні для розвитку поштовхи та визначає загальні політичні орієнтири та пріоритети.

Пітраскевич у своїй праці стверджує, що теорія неофункціоналізму найкраще пояснювала активні інтеграційні процеси та взаємодію з ними інституцій ЄС. У свою чергу ліберальний міжурядовий підхід пояснював період застою в інтеграційних процесах, який впливав на мінімізацію провідної ролі самих інституцій⁸. Теорія багаторівневого управління та новий інституціоналізм пояснюють роль наднаціональних інституцій на процеси інтеграції вже на сучасному етапі, з огляду на труднощі, трансформації у взаємодії інституцій ЄС з національними урядами.⁹

Серед науковців шириться думка, що завдяки оригінальності інституційної системи ЄС, де передача повноважень наднаціональним інституціям відбувається інтенсивніше у порівнянні з «класичними» міжнародними організаціями, ми бачимо динаміку європейської інтеграції саме такою.

Можемо виокремити два підходи до розуміння інституціоналізму: традиційний та історичний. Саме історичний інституціоналізм стає популярнішим для пояснення функціонування Європейського Союзу, розуміння процесу європейської інтеграції, а також ролі та місця європейської інтеграції в інституційній системі ЄС.

Науковці С. Булмер та К. Армстронг стверджують, що для історичного інституціоналізму ключову роль відіграє саме історія участі у ЄС її держав-

⁸ Пітраскевич О. Інституційна система Європейського Союзу. *Національна Академія державного управління при Президенті України*. – К., 2015.

⁹ Шеленкова Н. Б. *Европейская интеграция: политика и право*. М.: НИМП, 2003. – С. 116.

членів. Адже, на прийняття рішень державами-членами, як головними суб'єктами впливає саме цей чинник.¹⁰

Зарубіжні науковці Д. Марч, Д. Олзен, К. Селен та С. Штейнмо переконанні, що інституції ЄС окрім забезпечення підґрунтя для здійснення політики ЄС виконують й інші ролі.¹¹

Історичний інституціоналізм містить в собі твердження, що саме інституції ЄС відіграють знакову роль у визначенні та досягненні кінцевих результатів. Якщо взяти до уваги два підходи то відмінним у них буде те, що традиційний інституціоналізм при ухваленні рішень здійснює аналіз формальних повноважень та інституційних структур, а історичний інституціоналізм є всеосяжним у визначенні інституцій та обсягу формальних та неформальних процедур, методів, відносин, звичаїв та норм.

Такі науковці як П. Гелл та Р. Тейлор виокремлюють три аналітичні підходи в межах інституціоналізму, який розгортається в різних напрямках:¹²

- історичний;
- раціональний вибір інституціоналізму;
- соціологічний інституціоналізм.

До основних завдань історичного інституціоналізму належить розподіл повноважень, визначених інституційними домовленостями, шляхи досягнення цих домовленостей і відносинами між інституціями та чинниками, що формують політичні дії та результати.

Раціональний вибір інституціоналізму досліджує ступені та способи за допомогою яких інституції формують і спрямовують свої раціональні дії таким чином, щоб політичні суб'єкти діяли.

¹⁰ Bulmer, S. New Institutionalism and the Governance of the Single European Market. *Journal of European Public Policy*. 1998. vol. 5, no. 3. P. 365-86

¹¹ March, J. and Olsen, J. Rediscovering Institutions: The Organisational Basis of Politics. *New York: The Free Press*. 1989. 432 p. та К.Селен і С.Штейнмо (1992 p.)

¹² Hall, P. A. and R.C.R. Taylor. Political Science and the Three New Institutionalisms. *Political Studies*. 1996. vol. 44, no. 5. – P. 936-957.

У свою чергу, соціологічний інституціоналізм пояснює інституційні форми та методи діяльності.

В. Терницький зазначав, що наднаціональні інституції мають вплив на політичні преференції держав-членів через низку чинників:¹³

- «поле можливостей», що є у їх розпорядженні;
- надання додаткових виплат з бюджету ЄС;
- надання додаткової інформації, що посилює позиції держави-члена;
- збільшення консультацій між інституціями ЄС з головних аспектів і фундаментальних питань у виборі спільних політик;
- зростання взаємозалежності інституцій ЄС (щорічні звіти Європейської комісії в парламенті, процедура узгодження Європейським парламентом кандидатів до Європейської комісії і т. д.);
- практика Федерації європейських партій зі складу депутатів Європейського парламенту для зібрань між засіданнями Європейської ради.

За словами Дж. Петерсона Європейський Союз є найбільшим впливовим недержавним суб'єктом на сучасній міжнародній арені. Інституції ЄС формують широкий спектр процедур та виконують найбільший спектр повноважень, що на пряму впливають на держави-члени ЄС. Для цього інституціями використовуються ті методи та підходи, які не використовують у своїх цілях інші міжнародні організації. Наприклад, політична діяльність ЄС це результат конкуренції між інституціями, при тому, що інституції за задумом неминуче взаємозалежні.¹⁴

¹³ Терницький В. М. Наднаціональні інституції Європейського Союзу в теоріях інтеграції: автореф. дис. канд. політ. наук / В. М. Терницький. – К. 2006. URL: <http://94.158.144.72/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:207908/Source:default>

¹⁴ John Peterson and Michael Shackleton. The institutions of the European Union. *Oxford University Press* 2006. – 390 p

Унікальність інституцій ЄС полягає у тому, що з одного боку вони є постійними, а з іншого – їм притаманні зміни. Яскравим прикладом є еволюція самих інституцій з моменту заснування у 50ті роки 20 ст. і до сьогодні. Європейський парламент набув нових рис у законотворчому процесі ставши ефективним органом при розгляді проектів постанов, директив та рішень. У деяких випадках Європейський парламент поставав як співавтор законопроектів з багатьох сфер в тандемі з Європейською радою.

У свою чергу Європейська комісія, як виконавчий орган влади в ЄС, зберігає монопольне право законодавчої ініціативи, набуте з часу створення. Безперечно, більшість первинних рис були збережені і це дає нам зрозуміти, що встановлені раніше норми є укоріненими але з плином часу доповнені.

Відзначимо, що інституції ЄС є рушійною силою для держав-членів, адже впливають на здійснення договірних положень між ними. Саме завдяки, широкому спектру прав та обов'язків, закріплених у договорах та правових актах ЄС, ми спостерігаємо потужність, значущість та незалежність цих інституцій.

Всі інституції ЄС діють з метою об'єднання інтересів, навіть тих суб'єктів, які або заперечують, або діють незалежно щодо своїх національних урядів. Окрім цього, інституції наділені повноваженнями зі створення правил, виокремлення нових категорій суб'єктів (емігрантів, громадян ЄС).

Цікаво, що впродовж десятиліть існування інституцій, ЄС вдалося створити багаторівневу систему врядування, де розмиваються кордони між політикою урядів держав-членів ЄС та політикою Брюсселя.

Г. Воллес влучно підкреслив: «через внесення змін до основних угод, а також врахувавши політичний досвід, набутий за час проведення інтеграційного процесу, треба було переробляти структуру інституцій та організацію взаємодії між ними. Наслідком таких процесів стала динаміка, яка надає широкий простір для інституційного пристосування і змушує

політично відповідальних осіб ставити під сумнів основні константи організації цих установ. У такому випадку конституційні рішення приймаються не лише на основні розрахунку «великої політики», тобто аспектів сили та суверенітету, а й зважаючи на конкретні результати, зумовлені цими розрахунками та політичними рішеннями».¹⁵

Процес становлення та еволюції інституцій ЄС дав чітко зрозуміти, що з плином часу інституційна система ставала все більш громіздкою. Як результат, процес ухвалення та здійснення рішень ставав складнішим. Виникли такі терміни як «європейська бюрократія», «європейське чиновництво», «бюрократія Європейської комісії».

Розглянемо процес становлення інституційної системи з точки зору науковця Дж. Петерсона, який виокремив такий підхід як «мережі політики». Завдяки чому є відображення та аналіз процесів та результатів політики. Дж. Петерсон стверджує, що під «мережею політики» мається на увазі арена, на якій інтереси та процес прийняття рішень зливаються в одне ціле, а арена виконує роль посередника між пошуком рішень та відмінностями.¹⁶

«Мережі політики» мають три основні змінні:

- відносна стабільність або нестабільність мережевих угруповань;
- відносна ізольованість або прохідність;
- відносна сила або слабкість ресурсних джерел.

Виокремимо чинники «мереж політики»:

- неофіційний характер великої кількості здійснення політики ЄС;
- розмаїтість інтересів на рівні ЄС;
- висока аполітична природа великої кількості змісту політики ЄС;
- потужні позиції політики, підтримані вищими посадовими особами;

¹⁵ Воллес Г. Динаміка створення інституцій ЄС. *Європейська інтеграція* уклад. : М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох ; пер. з нім. М. Яковлева. – К. : Вид. дім “Києво-Могилян. акад.”, 2007. – 394 с.

¹⁶ Peterson, J. Decision-Making in the EU: Towards a Framework for Analysis. *Journal of European Public Policy*. 1995. vol. 2, no. 1. – P. 69-93.

- міцна впевненість посадових осіб у зовнішніх інтересах для інформації й порад про зміст та виконання політики.

О. Стадник та Р. Романюк у своїй праці присвяченій міжурядовому підходу нового лібералізму у розвитку інтеграційних підходів, ґрунтовно та комплексно проаналізували науковий доробок Е. Моравчика. У результаті дійшли висновку, що «Європейський Союз є міждержавною митною інституцією з управління економічною взаємозалежністю, тобто своєрідною формою договірної координації політики. Управлінський апарат ЄС, що приймає рішення має лише підпорядковану управлінську функцію».¹⁷ На думку самого Е. Моравчика згода держав-членів на інституалізацію на рівні ЄС є офіційним бажанням взяти на себе зобов'язання з кооперації.¹⁸

Концепція ліберальної міжурядовості Е. Моравчика має три складові:

- припущення про раціональне поведження держави (засобами досягнення цілей для держави повинні стати вигоди);
- ліберальна теорія національного привілейованого формування (цілі держави можуть бути сформовані під внутрішніми тисками та взаємодіями, які випливають із економічної взаємозалежності);
- інтерпретація міждержавних відносин (ключова роль національних органів під час переговорів).¹⁹

Набуття чинності Лісабонського договору 1 грудня 2009 року ініціювало якісно новий період у розвитку ЄС. На думку О. Красвської «Лісабонський Договір – це збалансована інституційна рівновага між наднаціональними та міжурядовими чинниками, великими та малими державами-членами, що надає змогу ЄС діяти ефективніше й узгоджено в межах здійснення спільних політик та на міжнародній арені». Адже,

¹⁷ Романюк Р. Стадник О. Міжурядовий підхід нового лібералізму у розвитку інтеграційних процесів. *ЛНУ ім. Франка*. 2014. URL: <https://studfile.net/preview/8138528/>

¹⁸ Moravcsik Andrew. *The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht*. - Ithaca, N.Y.: Cornell University Press. – 1998. P.23-24.

¹⁹ Moravcsik A. *Liberal Intergovernmentalism and Integration: A. Rejouder. Journal of Common Market Studies*. 1995, Vol. 33. № 4. – P. 611-629.

положення цього договору передбачають як посилення інституцій ЄС так і внутрішньої інтеграції. Завдяки цьому договору існує чітке розмежування предмета повноважень та компетенцій між ЄС та державами-членами. Як результат, було визначено три компетенції ЄС: виключну, спільну та підтримуючу.

До виключної компетенції належить: зовнішньоекономічні відносини, митний союз, конкурентні правила внутрішнього ринку, валютна політика зони євро, політика у сфері рибальства, спільна торгівельна політика. Тобто лише ЄС має право здійснювати законодавчу діяльність, а держави-члени самостійно діяти у цій сфері отримавши попередньо від ЄС відповідні повноваження.

До спільної компетенції належить: сільське господарство, рибальство, захист навколишнього довкілля, захист прав споживачів, транспорт, енергетика та транс'європейські мережі. Тобто виконання повноважень ЄС не повинне перешкоджати здійсненню повноважень держав-членів ЄС у певній сфері.

До підтримуючої компетенції належить: промисловість, культура, освіта, туризм, професійне навчання, питання молоді та спорту. Тобто ЄС має право вживати заходи для підтримки, координації та доповнення дій держав-членів.²⁰

Інші науковці В. Волес та Г. Волес при дослідженні інституційної системи та формуванні спільних політик загалом, виокремили п'ять моделей формування та здійснення цих спільних політик. А саме:

- спеціальний метод Співтовариства;
- регулятивна модель ЄС;
- модель багаторівневого управління;

²⁰ Пітраскевич О. Інституційна система Європейського Союзу. *Національна Академія державного управління при Президентіві України*. – К., 2015.

- координація політики та визначення контрольних показників;
- інтенсивне міжурядове співробітництво.²¹

Як бачимо, такі моделі спільних політик відрізняються між собою не лише принципом формування але й рівнем залучення інституцій до процесу творення кожної окремої політики ЄС. Відзначимо, що фундаментальною ознакою європейської інтеграції є спільна політика, яка набуває рис ніби механізму передачі своїх суверенних національних повноважень наднаціональним інституціям.

Крім того, Лісабонський договір реформував засновницькі договори оновивши ЄС. Таким чином, ЄС став інтеграційним об'єднанням із відносно простою внутрішньою організацією прибравши «структуру трьох опор» (Спільна зовнішня політика та політика безпеки, Співробітництво у справі правосуддя та внутрішніх справ, Європейські спільноти).

Висновки до розділу 1

Отже, досліджуючи інституційну систему ЄС звернено увагу на різноманітні теорії та підходи, зокрема: неофункціоналізму, ліберальний міжурядовий підхід, багаторівневе управління, новий інституціоналізм, «мережі політики».

У порівнянні з іншими міждержавними утвореннями інституції ЄС мають високий показник стабільності та складності. Більше того, низка інституційних реформ утворила високоефективну розвинену систему правил і процедур, що визначають застосування цих повноважень інституціями ЄС. Маастрихтський договір є точкою відліку сучасної інституційної системи ЄС, в якій інституції беруть на себе колективну відповідальність при здійсненні політики ЄС.

²¹ Волес В. Творення політики в Європейському Союзі переклад з англійської р. Ткачук . – К: Основи, 2004. – 871 ст.

РОЗДІЛ 2. ПОЛІТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЄС

2.1 Брекзит та його політичні наслідки для ЄС

Брекзит – це англійський неологізм, утворений з перших двох букв слова «Britain» і слова «exit» (вихід). Мова йде про вихід Великобританії зі складу Європейського Союзу.

За всю свою більш ніж 60-річну історію існування Європейський Союз рухався тільки вперед, розширюючи свої кордони та налагоджуючи тісну співпрацю зорієнтовану на результат.

23 червня 2016 року у Великій Британії відбувся референдум щодо подальшого членства країни у Європейському Союзі. На превелике здивування голоси виборців розділились майже порівну з невеликим відривом в бік виходу країни з Європейського Союзу. А саме 51,9 % виборців надали перевагу покинути ЄС. Як результат, це спричинило найбільшу зовнішньополітичну кризу у ЄС.

Як відомо, до складу Великої Британії входить 4 країни: Англія, Уельс, Шотландія та Північна Ірландія, які часто мають самостійні інтереси у зовнішньополітичній та економічній сферах, що досить відрізняються від інтересів всього Королівства.

Зазначимо, що референдум проведений у Великій Британії не є юридично обов'язковим, результати якого несуть консультативний характер. Офіційно процедура Брекзит розпочалась, як тільки парламент Великої Британії схвалив результати голосування.

Згодом 28 червня 2016 року Європейський парламент прийняв резолюцію, що запустила процес виходу Британії з ЄС відповідно до статті

50 Лісабонського договору. Документ був підтриманий більшістю голосів Європарламенту.²²

Розглянемо детальніше статтю 50 Лісабонського договору, в якій зазначається наступне:

1. Будь-яка держава-член може прийняти рішення про вихід із Європейського Союзу відповідно до власних конституційних вимог;
2. Держава-член, яка вирішила відмовитися перебувати у Європейському Союзі, повідомляє Європейську раду про свій намір. У світлі настанов, наданих Європейською радою, Європейський Союз веде переговори та укладає угоду з цією державою, встановлюючи порядок її виходу, враховуючи рамки майбутніх відносин;
3. Договори припиняють застосовуватись до відповідної держави з дня набуття чинності угоди про відкликання або, якщо цього не відбувається, через два роки після повідомлення, зазначеного в пункті 2;
4. Для виконання вище зазначених пунктів держава, що покинула Європейський Союз не бере участі в обговореннях Європейської ради або в прийнятті рішень;
5. Якщо держава, яка вийшла із Європейського Союзу, просить знову приєднатися, її запит підлягає процедурі, зазначеній у статті 49.²³

Саме Лорду Джону Керру Кінлочардському, колишньому послу Британії в Європейському Союзі, випала честь написати 50-ту статтю Лісабонського договору. У свою чергу він заявив, що Велика Британія може

²² Мартиненко В. BREXIT: Специфіка процедури припинення членства в ЄС та її наслідки у контексті майбутньої співпраці ЄС та Сполученого Королівства URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15014/1/Martunenko_275-279.pdf

²³ Consolidated version of the Treaty on European Union/Title VI: Final Provisions URL: https://en.wikisource.org/wiki/Consolidated_version_of_the_Treaty_on_European_Union/Title_VI:_Final_Provisions#Article_50

обрати варіант зворотного ходу до моменту виходу зі складу ЄС, навіть якщо дата вже буде вказана в угоді про Брекзит. Крім того, колишній дипломат впевнений, що прибічники виходу Великої Британії із ЄС в уряді Терези Мей вважаючи це незворотним процесом, вводять в оману громадськість.

«На будь-якому етапі ми можемо змінити нашу думку, якщо ми захочемо, і якщо б ми це зробили, то ми знаємо, що насправді наші партнери будуть дуже задоволені», - зауважив Джон Керр.²⁴

29 березня 2017 року Тереза Мей надіслала офіційне повідомлення про вихід Британії з ЄС голові Європейського Союзу Дональду Туску.²⁵ Починається відлік двох років до виходу згідно зі статтею 50 Лісабонського договору.

Зауважимо, що дата виходу Великої Британії зі складу Європейського Союзу переносилась кілька разів. Цьому сприяли певні труднощі в одноголосному прийнятті парламентом Британії угоди про Брекзит.

В перше, це сталося 20 березня 2019 року майже за тиждень до запланованого виходу. Прем'єр-міністр Великої Британії Тереза Мей просить Європейський Союз перенести Брекзит з 29 березня на 30 червня 2019 року. Європейський Союз вирішує дати Британії можливість відтермінувати до 22 травня за умови, якщо парламент Британії затвердить угоду про свій вихід до 12 квітня²⁶. Але вже 5 квітня Тереза Мей повторно звертається до Європейського Союзу з проханням про відтермінування Брекзиту до 30 червня 2019 року.

²⁴ Автор процедури виходу з ЄС: Brexit все ще можна скасувати. *Європейська правда*. 2017. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/11/10/7073479>

²⁵ Письмо Терезы Мэй о «брексите»: расшифровка ключевых моментов. *BBC*. 2017. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-39437496>

²⁶ ЕС: краткая отсрочка «брексита» возможна, если британский парламент поддержит договор. *BBC*. 2019. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-47637681>

Відбувається екстрений саміт Європейського Союзу, де вирішується надати Британії «гнучку відстрочку» до 31 жовтня 2019 року. Під «гнучкістю» розуміється, що Велика Британія може вийти з Європейського Союзу до цього терміну, за умови якщо її парламент все-таки ратифікує угоду про вихід.²⁷

Визначальним є той факт, що 17 жовтня 2019 року делегації Великої Британії та Європейського Союзу на саміті домовилися про нове рішення проблеми кордону між Північною Ірландією і Республікою Ірландія. Північна Ірландія згідно з домовленістю частково залишиться в європейському митному просторі.

Втретє, це сталося 19 жовтня 2019 року за нового прем'єр-міністра Великої Британії Бориса Джонсона.²⁸ Згідно з рішенням парламенту, Борис Джонсон надіслав до Європейського Союзу прохання про відтермінування Брекзиту. Окрім цього, вклавши й другий лист зазначивши, що його прохання про відстрочку є помилковим. Вже 28 жовтня 2019 року Європейський Союз погоджується відкласти вихід Британії до 31 січня 2020 року.²⁹

Врешті-решт 24 січня 2020 року відбувся вирішальний крок, який наблизив Велику Британію до знакового моменту в її історії. Після того, як Палата громад затвердила умови виходу Великої Британії зі складу Європейського Союзу, й надала змогу Борису Джонсону і керівникам Європейської ради та Європейської комісії – окремо, в Лондоні і Брюсселі – підписати відповідну угоду. 31 січня 2020 року Велика Британія офіційно покинула Європейський Союз.

²⁷Хроника брекзита от референдума до наших дней. 3,5 года метаний. *BBC*. 2019. URL: <https://www.bbc.com/russian/features-47817410>

²⁸ Борис Джонсон избран главой консерваторов. Он станет новым премьером Британии. *BBC*. 2019. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-49083096>

²⁹ «Брексит» отложен до 31 октября: ЕС дал Британии длинную отсрочку. *BBC*. 2019. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-47887922>

Розглянемо політичні наслідки Брекзиту для Європейського Союзу. Найголовніше те, що ЄС втрачає найбільшу економіку. Тепер буде три лідери – Франція, Німеччина та Італія. До прикладу, у 2018 році імпорт товарів та послуг з ЄС для Великої Британії склав 357 млрд фунтів стерлінгів, що у відсотковому показнику сягає 53% від загальних обсягів імпорту.³⁰

Друге це те, що тепер всім громадянам держав-членів ЄС, що перебувають тимчасово або на постійній основі на території Великої Британії доведеться документально підтверджувати свій статус. Адже, Велика Британія націлена проводити нову міграційну політику з 2021 року. У свою чергу, це дещо обмежить свободу пересування для громадян держав-членів ЄС.

Наступне, це націленість Великої Британії відмовитися від участі в обмінній програмі для студентів та викладачів «Еразмус Мундус».

Крім того, Брекзит сприятиме збільшенню повноважень наднаціональних органів ЄС та поліпшить співпрацю держав-членів ЄС у сфері безпеки.

Більше того, вихід Великої Британії зі складу ЄС стане хорошим підґрунтям для посилення євроскептицизму.

2.2 Ініціативи в рамках «Просунутого співробітництва»

Для того щоб, з одного боку полегшити а з іншого заохотити країни-учасниці Європейського Союзу до більш тісної інтеграції з різних питань без внесення правок в установчі документи, що є у розпорядженні Європейського Союзу було запроваджене «просунуте співробітництво». Такий механізм був передбачений Амстердамським договором 1997 року та

³⁰ Велика Британія виходить із ЄС: Що чекає Лондон, Брюссель і Київ після Брекзиту. *112.ua*. URL: <https://ua.112.ua/statji/velykobrytaniia-vykhodyt-z-yes-shcho-chekaie-na-london-briussel-i-kyiv-pislia-brekzit-523916.html>

удосконалений ще двома договорами. А саме: Ніццьким договором 2001 року та Лісабонським договором 2007 року.

«Просунуте співробітництво» - це прийняття інституціями Європейського Союзу правових актів та інших відповідних дій щодо зацікавлених країн-учасниць, що повинні становити 1\3 від загальної кількості країн-учасниць Європейського Союзу.³¹

У договорі про Європейський Союз (ДЄС), де «просунутому співробітництву» присвячено цілий IV розділ, зазначено, що цей механізм покликаний допомогти у досягненні цілей, у забезпеченні дотримання інтересів та у зміцненні інтеграційного процесу Європейського Союзу.

Згідно ст. 326 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЄС) ««просунуте співробітництво» не повинно завдавати шкоди як внутрішньому ринку так й економічному, соціальному та територіальному згуртуванню. Також не повинно стати перешкодою в торгівлі між країнами-учасницями або створювати конкуренцію між ними». Окрім цього, ті країни-учасниці, що не приєдналися до «просунутого співробітництва» зобов'язуються не перешкоджати здійсненню поставлених завдань в межах цього механізму.³²

Згідно п.4 ст. 20 ДЄС всі правові акти, щоб були прийняті в рамках «просунутого співробітництва» наділені обов'язковою силою тільки для країн-учасниць.³³ Крім того, у ДФЄС вказано, що ці правові акти не повинні суперечити установчим документам так і іншим джерелам права Європейського Союзу.

Безумовно, будь-яка країна-учасниця Європейського Союзу має право вступити у «просунуте співробітництво» якщо раніше не виявила такого

³¹Механізм просунутого співробітництва. URL: https://stud.com.ua/54677/pravo/mehanizm_prosunutogo_spirvobitnitstva

³² Порядок встановлення і здійснення просунутого співробітництва. URL: https://stud.com.ua/54678/pravo/poryadok_vstanovlennya_zdiysnennya_prosunutogo_spirvobitnitstva

³³ Закон о Европейском Союзе. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text

наміру. Для цього необхідно звернутися до Європейської комісії із відповідною заявкою вказавши сферу застосування та цілі для «просунутого співробітництва». Після розгляду Європейською комісією на доцільність така заявка подається у формі пропозиції для Ради ЄС.

Рада ЄС кваліфікованою більшістю після схвалення парламентом ЄС надає дозвіл приступити до «просунутого співробітництва». Зазначимо, що у прийнятті цього рішення обома інституціями ЄС беруть участь громадяни тих країн-учасниць, що не виявили намір бути частиною «просунутого співробітництва».

Існують також окремі випадки для прискорення процедури встановлення «просунутого співробітництва» з метою затвердження правових актів та директив з гармонізації кримінального та кримінально-процесуального права країн-учасниць ЄС та в сфері співробітництва поліції за ДФЄС.

Звернемо увагу на той факт, що витрати для здійснення цілей в рамках «просунутого співробітництва» стягуються тільки з країн-учасниць цієї ініціативи а не з загального бюджету країн-учасниць ЄС за ДФЄС. Більше того, не існує обмеження у кількості напрямків взаємодії в рамках цього механізму. Згодом можуть бути утворені різні за кількістю за напрямками та за учасниками групи.

У майбутньому такий механізм диференційованої інтеграції в рамках ЄС може призвести до виокремлення «більш інтегрованих» та «менш інтегрованих» груп країн. Таким чином, це спричинить ще більшу неоднорідність в ЄС та призведе до порушення єдності та солідарності в середині ЄС. Згідно з п.2 ст.20 ДЄС «просунуте співробітництво» буде затверджено Радою ЄС у виключному випадку як останню спробу для здійснення тих цілей, що не можуть бути виконані в рамках самого ЄС.

Як відомо, перші ініціативи «просунутого співробітництва» були здійснені ще у 2010 році. Розглянемо, наступні в рамках цього механізму, що припадають у період з 2014 року. Мова йтиметься про постійну структурну співпрацю з питань безпеки та оборони (PESCO), Європейську прокуратуру та Європейську службу зовнішньої діяльності.

2.2.1 PESCO

22 червня 2017 року в рамках брюссельського саміту розпочалась нова сторінка в історії Європейського Союзу у військово-політичній сфері. Держави-члени ЄС затвердили план-розвитку PESCO. Дональд Туск як голова Європейської Ради заявив: «Ми сповнені рішучості захистити наших людей».³⁴

Брюссель наголошує, що PESCO не має на меті бути конкурентом НАТО а навпаки стати самостійним в питанні забезпечення власної безпеки. Канцлер Німеччини Ангела Меркель стверджувала, що ЄС матиме змогу проводити власні масштабні операції, де будуть задіяні не тільки збройні сили а й дипломатія і допомога у розвитку інших країн.³⁵

Федеріка Могеріні як верховний представник ЄС з питань зовнішньої та безпекової політики наголосила, що PESCO посилить роботу Північноатлантичного альянсу: «ми маємо кращі можливості діяти там, де потрібна не чисто військова участь».³⁶

13 листопада 2017 року відбулося підписання між 23-ма державами-членами Європейського Союзу декларації про намір поглибити співпрацю у сфері безпеки завдяки участі у PESCO. Як відомо, PESCO – це постійна структурна співпраця з питань безпеки та оборони (Permanent Structured

³⁴ Країни ЄС починають новий етап оборонного співробітництва. DW. 2017. URL: <https://www.dw.com/uk/країни-єс-починають-новий-етап-оборонного-співробітництва/a-39377706>

³⁵ Країни ЄС починають новий етап оборонного співробітництва. DW. 2017. URL: <https://www.dw.com/uk/країни-єс-починають-новий-етап-оборонного-співробітництва/a-39377706>

³⁶ Оборонна співпраця ЄС PESCO: у чому відмінність від НАТО. DW. 2017. URL: <https://www.dw.com/uk/оборонна-співпраця-єс-pesco-у-чому-відмінність-від-нато/a-41365667>

Cooperation on security and defence). Адже, метою такого є створення європейського оборонного союзу.

Такі країни, як: Ірландія, Португалія та Мальта поки що не дали своєї згоди на участь взявши час на роздуми. У свою чергу Велика Британія і Данія рішуче відмовилися від цієї ініціативи хоча звісно матимуть можливість приєднатися згодом.³⁷

Крім того, є пропозиція створення інструменту фінансування. А саме Європейського оборонного фонду (European Defence Fund) для збільшення дієвості оборонних витрат європейських країн. У результаті чого почнуть надходити кошти для науково-дослідних та науково-конструкторських розробок систем озброєнь майбутніх поколінь та закупівлі в подальшому.³⁸

Цілком доцільним стане визначити підґрунтя таких намірів Європейського Союзу. Адже, з огляду на існування Північно-атлантичного альянсу та використання політики «м'якої сили» цього могло б бути достатньо. Тим паче, що ця ініціатива створення була запропонована досить давно ще у 2009 році у Лісабонській угоді але залишилась так і не реалізованою.

По-перше, підірвалась впевненість в американських гарантіях безпеки для Європейського Союзу з приходом до влади президента США Дональда Трампа. Люксембурзький політичний та державний діяч Жан Ассельборн заявив: «зараз американська зовнішня політика є дещо непрозорою».

По-друге, для Європейського Союзу варто зміцнити використання «жорсткої сили» у сучасному світі. Так німецький державний та політичний

³⁷ 23 держави ЄС погодились на оборонну співпрацю. DW. 2017. URL: <https://www.dw.com/uk/23-держави-єс-погодились-на-оборонну-співпрацю/a-41355405>

³⁸ Саміт ЄС: оборона, військова інтеграція і «Північний потік-2». DW. 2017. URL: <https://www.dw.com/uk/саміт-єс-оборона-військова-інтеграція-і-північний-потік-2/a-39363569>

діяч Зігмар Габріель переконливо зауважив: «PESCO – це великий крок до самостійності».

По-третє, на тлі сучасних внутрішніх та зовнішніх загроз сфера безпеки та оборони є надважлива. Це пов'язано зі складною геополітичною ситуацією в світі, кризами в Україні та Сирії, посиленням терористичних загроз, необхідністю кращої охорони зовнішніх кордонів Європейського Союзу.

По-четверте, Брекзит. Велика Британія виступала найбільшим противником створення європейських збройних сил.³⁹

Чи стане PESCO дійсно ефективним?

В повному обсязі це стане зрозумілим після низки вдало запроваджених проектів. Нагадаємо, що в рамках PESCO вже запропоновано 50 проектів. Творці переконані, що завдяки PESCO вдасться не лише раціонально розподілити гроші та ресурси але й підвищити ефективність.

В рамках PESCO будуть запроваджені перші проекти, серед яких:

- створення європейського медичного командування;
- створення центру навчання офіцерів;
- створення служби військового забезпечення;
- створення служби кібер захисту.⁴⁰

14 грудня 2017 року Рада Європейського Союзу ухвалила рішення про запровадження PESCO. На цей момент 25 держав-членів ЄС приєдналися до цієї ініціативи. Новими прихильниками стали Ірландія та Португалія.⁴¹

³⁹«Погані новини для ворогів»: лідери ЄС у Брюсселі запустили оборонну співпрацю [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/погані-новини-для-ворогів-лідери-сс-у-брюсселі-запустили-оборонну-співпрацю/a-41803435>

⁴⁰ PESCO, або навіщо ЄС свій оборонний союз? [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу <https://www.dw.com/uk/pesco-або-навіщо-сс-свій-оборонний-союз-відео/a-41382411>

У PESCO існуватиме дворівнева структура управління:

- Рада ЄС з правом голосу держав-членів PESCO;
- на рівні держав-членів конкретних проектів та ініціатив у рамках PESCO.⁴²

2.2.2 Європейська прокуратура

17 липня 2013 року був підготовлений пакет законопроектів щодо реформування Євроюсту з метою створення Європейської прокуратури. Метою реформування стало удосконалення інституційної основи правового співробітництва з кримінальних справ. Тобто, в кінцевому підсумку Євроюст повинен був стати повноцінним агентством зі співробітництва у сфері кримінального судочинства, а його діяльність реформована з урахуванням створення Європейської прокуратури.

За договором про функціонування Європейського Союзу в статті 86 прописано, що Європейська прокуратура відповідальна за розслідування злочинів проти фінансових інтересів Союзу. Окрім цього, за звинувачення та притягнення до Суду їх виконавців та співників, як це зазначено у регламенті. У такому випадку Європейська прокуратура повинна висунути обвинувачення в компетентних судових органах держав-членів.

Більше того, Європейська Рада має право ухвалити рішення про внесення змін щодо розширення повноважень Європейської прокуратури на сферу тяжких злочинів транскордонного змісту та про виконавців і співників тяжких злочинів, що впливають на більш ніж одну державу-члена.⁴³

⁴¹ Рада ЄС погодила запуск оборонної співпраці [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу <https://www.dw.com/uk/рада-єс-погодила-запуск-оборонної-співпраці/a-41741490>

⁴² ЄС розробляє новий механізм оборонного співробітництва – ПЕСКО. *Українське Радіо*. 2017. URL: <http://www.nrсу.gov.ua/news.html?newsID=63274>

⁴³ Простір свободи, безпеки та правосуддя. *Навчальний матеріал онлайн*. URL: https://pidru4niki.com/2015101166812/politologiya/prostir_svobodi_bezpeki_pravosuddya

Створення Європейської прокуратури спочатку було амбіційним проектом, оскільки передбачало передачу на наднаціональний рівень частини правоохоронних повноважень держави та бути невід'ємною частиною державного суверенітету.

Зазначимо, що на рівні Європейського союзу здійснювалася тільки координація співробітництва держав-членів в області поліцейської та кримінально-процесуальної діяльності, а законопроект наділяв Європейську прокуратуру, як вже зазначалося вище повноваженнями з розслідування, судовому переслідуванню і залученню до суду осіб, які вчинили злочини проти фінансових інтересів Союзу. Таким чином, фінансові злочини проти ЄС підлягали вилученню з підзвітності національних слідчих органів.

У жовтні 2016 року була підготовлена резолюція щодо законопроектів про Євроюст та Європейську прокуратуру, що містить ряд зауважень. Зокрема, на думку Європейського парламенту, необхідно було чіткіше визначити компетенцію Європейської прокуратури (п. 2). Крім того, Парламент не погодився з тим, що Суд ЄС не мав можливості приймати остаточні рішення в разі розбіжностей між Європейською прокуратурою і національними судами з питань компетенції (п. 3).⁴⁴

На початку 2017 року не вдалося дійти одностайності щодо створення Європейської прокуратури, тому було запропоновано «просунуте співробітництво». Крім того, було прийнято рішення послабити наднаціональний компонент в діяльності Європейської прокуратури за допомогою впровадження дворівневої структури. Вже в квітні цього ж року 16 держав-членів оголосили про свій намір створити Європейську прокуратуру в рамках «просунутого співробітництва».

⁴⁴ Войников В. Европейская прокуратура новый орган в институциональной системе пространства свободы, безопасности и правосудия ЕС. *Балтийский федеральный университет им. Иммануила Канта*. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskaya-prokuratura-novyuy-organ-v-institutsionalnoy-sisteme-prostranstva-svobody-bezopasnosti-i-pravosudiya-es/viewer>

5 жовтня 2017 року Європейський парламент дав свою згоду на прийняття регламенту № 2017/1939 про реалізацію «просунутого співробітництва». 12 жовтня 2017 року прийнято регламент про заснування Європейської прокуратури.⁴⁵ На той момент вже 20 держав-членів були рішуче налаштовані на це. Але такі країни, як: Данія, Угорщина, Ірландія, Мальта, Нідерланди, Польща, Швеція, Велика Британія не дали своєї згоди.

Зазначимо, що можливість розширення компетенції Європейської прокуратури на інші види злочинів стала одним із факторів, до якого із засторогою поставилися деякі держави-члени відмовившись від участі в цьому механізмі. Чинна редакція Регламенту обмежує компетенцію Європейської прокуратури тільки злочинами проти фінансових інтересів ЄС.

Однак висока ймовірність того, що в перспективі сфера компетенцій буде розширена. Наприклад, такі тяжкі злочини, що перешкоджають реалізації ефективної політики ЄС в якійсь із сфер (п. 2 ст. 83 Договору про функціонування ЄС). Зокрема, це стосується торгівлі людьми, терористичної діяльності тощо.⁴⁶

Регламент № 2017/1939 передбачає досить складну дворівневу структуру Європейської прокуратури. А саме: центральний та децентралізований рівень. Розглянемо більш детально ці рівні.

Центральний рівень, що розташовується в Люксембурзі, буде представлений Головним європейським прокурором та колегією, до складу якої входить по одному європейському прокурору від кожної з держави-учасниці «просунутого співробітництва», постійними палатами і адміністративним директором.

⁴⁵ Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO') // OJ. L 283. Vol. 60. 31 October 2017. P. 1–71

⁴⁶ Энтин М., Энтина Е. Европейский Союз распрямляет плечи. *Российский Совет по международным делам*. URL: <http://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/evropeyskiy-soyuz-raspryamlyayet-plechi/> (дата обращения: 15.05.2018)

Децентралізований рівень буде складатися з уповноважених європейських прокурорів, які здійснюватимуть реальну процесуальну діяльність по розслідуванню злочинів, пред'явлення і підтримку обвинувачення на території держав-учасників. У кожній державі-учасниці має бути призначено не менше двох прокурорів. Такі уповноважені особи діятимуть як від імені Європейської прокуратури, так і в якості національних прокурорів.⁴⁷

Головний європейський прокурор та колегія забезпечуватимуть організаційно-методичне сприяння в реалізації уповноваженими європейськими прокурорами своїх функцій, в тому числі щодо конкретних кримінальних справ. Проте є винятки. Європейський прокурор, який є членом колегії, може приймати до свого провадження розслідування конкретної справи (ст. 28 (4) Регламенту). Тільки тоді він набуває право і обов'язки уповноваженого європейського прокурора у відповідній державі - учасниці ЄС.

Для повноцінної плідної діяльності Європейська прокуратура співпрацюватиме з такими органами ЄС, як: Євроюст, Європол та Європейська служба боротьби з шахрайством.

Згідно ст.100 Регламенту Європейська прокуратура і Євроюст встановлюють між собою тісні відносини за допомогою здійснення взаємного співробітництва, заснованого на оперативних, адміністративних і управлінських контактах.

В оперативній сфері прокуратура може залучати Євроюст до своєї діяльності щодо транскордонних справ. Таких як:

⁴⁷ Потемкина О. Европейская прокуратура как пример продвинутого сотрудничества стран Евросоюза // Европейский Союз: факты и комментарии / Отв. ред. Ю.А. Борко. Вып. 90. М., 2017. С. 37. Центр документации ЕС Института Европы РАН. URL: <http://www.edc-aes.ru/ru/union/archive> (дата обращения: 20.05.2018)

- надати інформацію та персональні дані з якою метою введеться розслідування;
- звернення до Євроюсту або до його національних членів з проханням про надання допомоги з питань передачі державам - членам ЄС, які не є учасниками «просунутого співробітництва» або третіх країн, рішень Європейської прокуратури або запитів про взаємну правову допомогу у їх виконанні.

Щодо співпраці з Європолем то передбачено можливість отримання Європейською прокуратурою будь-якої суттєвої інформації, що стосується злочинів, які є на розгляді у Європолі, при здійсненні розслідувань. Також аналітичної підтримки щодо проведених прокуратурою специфічних розслідувань (ст. 102).

Особливий характер співпраці існуватиме між Європейською прокуратурою та Європейською службою по боротьбі з шахрайством. Станом на сьогодні така служба є центральним інституційним механізмом щодо забезпечення захисту фінансових інтересів ЄС.

Служба здійснює внутрішні і зовнішні адміністративні розслідування щодо діянь, які мають ознаки шахрайства, корупції та інших протизаконних дій, які зазіхають на фінансові інтереси ЄС.⁴⁸

Ці органи фактично є частиною багаторівневої системи боротьби зі злочинами проти фінансових інтересів ЄС. Європейська служба по боротьбі з шахрайством проводить адміністративні розслідування, що включають перевірки та інспекції і закінчуються складанням відповідних звітів, які можуть стати основою для подальшого процесуального розгляду. Ця діяльність носить переважно наднаціональний характер. Завдання

⁴⁸ Regulation (EU, Euratom) No. 883/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 September 2013 concerning investigations conducted by the European AntiFraud Office (OLAF) and repealing Regulation (EC) No. 1073/1999 of the European Parliament and of the Council and Council Regulation (Euratom) No. 1074/1999 // OJ. L 248. Vol. 56. 18 September 2013. P. 1–22

Європейської прокуратури полягає в здійсненні повноцінного розслідування за нормами кримінально процесуального права. Ця діяльність має національний характер і здійснюється уповноваженими європейськими прокурорами.⁴⁹

Створення Європейської прокуратури в рамках «просунутого співробітництва» зажадало спеціальної регламентації взаємин з державами - членами ЄС, які не беруть участі в цьому механізмі. Тобто це може істотно знизити ефективність Європейської прокуратури, яка буде захищати фінансові інтереси Союзу в цілому, але здійснювати свою діяльність тільки на частині його території.

Проте в разі необхідності здійснення уповноваженим європейським прокурором процесуальних дій на території країни ЄС, що не бере участь у «просунутому співробітництву», можуть бути задіяні існуючі механізми - європейський ордер на арешт або європейський ордер на отримання доказів. Також, не є виключенням той факт, що решта країн ЄС зможуть приєднатися до Європейської прокуратури, тим самим зробивши її ще успішнішою.

24 вересня 2019 року Лаура Кодруца Кевеші була обрана першим головним прокурором Європейського Союзу. Лаура Кевеші стала найбажанішим кандидатом на цю посаду від Європейського парламенту. Під час усіх переговорів її кандидатуру впевнено підтримували, окрім Європейської Ради.⁵⁰

⁴⁹ Vervaele J. Relationship between OLAF, the Future EPPO, the Other European Bodies and the National Judicial Authorities // Protecting Fundamental and Procedural Rights. From the Investigation of OLAF to the Future EPPO / Ed. by V. Bazzocchi. Roma, 2014. P. 112.

⁵⁰ Kovesi to become EU Chief Prosecutor. 2019. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190923IPR61749/kovesi-to-become-eu-chief-prosecutor>

Зазначимо, що на посаду головного прокурора Європейського Союзу було висунуто 3 кандидатури. Окрім, румунки Лаури Кевеші був француз Жан-Франсуа Бонер та німець Андрес Ріттер.⁵¹

16 жовтня 2019 року відбулась конференція президентів Європейського парламенту (об'єднує керівництво Європейського парламенту і парламентських груп у ньому) на чолі з президентом Європейського парламенту Девідом Сасолі, де остаточно затвердили призначення на посаду головного прокурора Європейського Союзу з терміном на 7 років Лауру Кодруцу Кевеші.

Як відомо, Лаура Кевеші колишня голова румунського антикорупційного агентства. Будучи на цій посаді новообраний головний прокурор Європейського Союзу досягла чималих висот. Їй заслужено присудили найвищу похвалу в міжнародних антикорупційних колах. Але це не завадило уряду Румунії звільнити її з посади нібито за перевищення посадових обов'язків.⁵² Окрім цього, вже під час тривалого відбору кандидатів саме Румунія запекло виступала проти того, щоб цю посаду очолила саме їх представниця.⁵³

Заступник голови Комітету з громадських свобод Джудіт Саргентіні зазначила: «Перешкоди, з якими в даний час стикається пані Кевеші з боку румунської влади, підкреслюють її мужність та незалежність, що є обома вирішальними вимогами для ефективного функціонування Європейської прокуратури».⁵⁴

⁵¹ У Європарламенті підтримали колишню керівницю боротьби з корупцією в Румунії на посаду прокурора ЄС. *Радіо свобода*. 2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/jees-prokuror-kovesi-rumunija/29794364.html>

⁵² Колишню керівницю боротьби з корупцією в Румунії затвердили на посаді прокурора ЄС. *Радіо свобода*. 2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-koevesi-top-eu-prosecutor/30220932.html>

⁵³ Бухарест не хоче, щоб прокурором ЄС стала колишня керівниця боротьби з корупцією в Румунії. *Радіо свобода*. 2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/rumunija-prokuror-jees/29755239.html>

⁵⁴ Parliament reiterates its support to Laura Codruța Kövesi to become EU Chief Prosecutor. 2019. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190404IPR35112/ep-reiterates-its-support-to-laura-codruta-kovesi-to-become-eu-chief-prosecutor>

Передбачено, що Європейська прокуратура розпочне свою роботу з кінця 2020 року в Люксембурзі. Вже 22 країни-учасниці Європейського Союзу підтримали цю ініціативу. Крім таких країн, як: Швеція, Угорщина, Польща, Ірландія та Данія.

Голова комітету з громадських свобод Хуан Фернандо Лопес Агілар заявив: «Пані Кевеші - ідеальний вибір для того, щоб стати головним прокурором ЄС. Вона має відмінні професійні компетенції. Більше того, Румунія в даний час не займає жодної ключової посади в ЄС. Відтепер вона буде однією з сильних жінок, яка очолює ЄС».

Заступник голови Комітету з громадських свобод Майте Пагазауртундуа сказала: «Після вибору пані Кевеші головним європейським прокурором громадяни почуватимуться більш безпечними та захищеними зараз, коли Європейська прокуратура може розпочати свою роботу. Новий офіс відіграватиме ключову роль у боротьбі зі злочинами, що зачіпають фінансові інтереси ЄС - після цієї угоди неспокійними будуть лише злочинці».

У підсумку, подальший розвиток Європейської прокуратури потребуватиме формування на рівні Союзу процесуального та матеріального законодавства, пов'язаного зі злочинами проти фінансових інтересів ЄС. Однак це можна здійснити тільки за допомогою внесення змін до установчих договорів. Оскільки на цей період прийняття актів прямої дії в сфері кримінального права і процесу не відноситься до компетенції ЄС. Для ЄС створення Європейської прокуратури є визначним явищем, хоча з урахуванням того що не всі держави-учасниці ЄС приєдналися до цієї ініціативи Європейська прокуратура діятиме не у повному обсязі.

Європейська прокуратура – єдиний орган з децентралізованою структурою, в якому процесуальні повноваження здійснюються на

децентралізованому рівні посадовими особами, інтегрованими в національну правоохоронну систему.

2.2.3 Європейська служба зовнішньої діяльності

Європейська служба зовнішньої діяльності (European External Action Service, EEAS) – це установа Європейського Союзу, що наділена обов'язками Міністерства закордонних справ та дипломатичного корпусу на рівні ЄС. Така установа здійснює Спільну зовнішню політику та політику безпеки та утворена об'єднанням департаментів зовнішніх відносин Європейської ради та Європейської комісії. Відзначимо, що така установа є незалежною та має власний бюджет.⁵⁵

Проект створення Європейської служби зовнішньої діяльності був запропонований на березневому саміті ЄС у 2010 році. У липні того ж року була схвалена концепція цього зовнішньополітичного органу ЄС, в якій визначено структуру, функції та повноваження. Зазначимо, що правовою основою для створення Європейської служби зовнішньої діяльності стала 27 стаття договору про Європейський Союз, в якій окреслено загальні положення щодо складу та діяльності.⁵⁶ Хоча, Європейський конституційний договір був першим офіційним документом, де зазначалося про можливість створення Європейської служби зовнішньої діяльності, але з урахуванням невтішних результатів референдуму проведеного у Франції та Нідерландах здійснення цього задуму було відкладено.⁵⁷ Свою діяльність така установа розпочала з 1 грудня 2010 року.⁵⁸

⁵⁵ Європейська служба зовнішніх зв'язків. 112. ua. 2019. URL: <https://ua.112.ua/profiles/yevropeiska-sluzhba-zovnishnikh-zv'язkiv-2224.html>

⁵⁶ Давидено О. Правовий статус Європейської служби зовнішньої діяльності. *Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України*. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6283/Давиденко.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁵⁷ Могильчук О. Європейська служба зовнішньої діяльності як установа sui generis. *Інститут державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України*. 2018. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc34/25.pdf>

⁵⁸ Особливості інтеграційних процесів в ЄС на сучасному етапі: інституційні зміни в системі забезпечення економічної та політичної стабільності. *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/598/>

Як зазначають В. Ціватий та О. Шаповалова для кращого пізнання та розуміння Європейської служби зовнішньої діяльності варто розглянути її з чотирьох позицій таких, як: завдання та функції, організація роботи, місце в інституційній структурі ЄС та взаємодія з державами-членами ЄС.

Стаття 2 базового рішення Європейської ради визначає такі завдання:

- 1) здійснення спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС, включаючи спільну оборонну та безпекову політику ЄС;
- 2) виконання обов'язків Голови Ради із зовнішніх справ;
- 3) виконання обов'язків віце-президента комісії ЄС з питань зовнішніх відносин.

Аналізуючи положення основних документів можемо зробити висновок, що у Європейській служби зовнішньої діяльності є дві основні функції – ініціативна та координаційна.⁵⁹ Така установа виступає посередником між державами та інституціями в процесі підготовки та здійснення спільних позицій як у середині ЄС так і ззовні, об'єднуючи як внутрішню так і зовнішню дипломатії ЄС.

Зазначимо, що становлення Європейської служби зовнішньої діяльності можемо розцінювати як інституціоналізацію зовнішньополітичного механізму ЄС. Але у цьому випадку, обов'язки передані Європейській службі зовнішньої діяльності не в повному обсязі аби не позбавляти цих обов'язків самих держав-членів ЄС. Таким чином, утворюється «наднаціональна міжурядовість», тобто сфера спільної компетенції.

Як стверджують, В. Ціватий та О. Шаповалова Європейську службу зовнішньої діяльності не можемо вважати дипломатичною установою в класичному розумінні цього терміну. Адже, до повноважень такої установи

⁵⁹ Ціватий В. Шаповалова О. Дипломатія та Європейська служба зовнішньої діяльності (ЄСЗД): політико-інституційний аспект. *Дипломатія*. URL: zovsp_2013_3_13.pdf

належать кризове регулювання, планування цивільно-військових операцій тобто ті повноваження, які не є характерними для дипломатичної установи. В той же момент, така установа не наділена «класичними повноваженнями» такими, як: консульська підтримка, візове забезпечення, а представницька функція як МЗС представлена не у повному обсязі.

За таких умов, найбільш вдалим було би вважати таку установу як експериментальний зовнішньополітичний орган ЄС, створений об'єднувати позиції держав-членів виступаючи від їх імені у взаємодії із зовнішнім світом та не переймаючи первинних функцій національних дипломатичних відомств.

О. Давиденко у своїй праці присвяченій правовому статусу Європейської служби зовнішньої діяльності стверджував, що цей зовнішньополітичний орган ЄС є *sui generis*. Тобто, має унікальний правовий статус, незважаючи на подібність з іншими органами ЄС.⁶⁰

Очолювати Європейську службу зовнішньої діяльності повинен Верховний представник ЄС у закордонних справах та з питань політики та безпеки. З 1 грудня 2019 року ця посада закріплена за іспанським політиком та головою Європейського парламенту в минулому Жозепом Боррелем. Тому будучи навіть очолюваною і виконуючи доручення та інструкції Європейська служба зовнішньої діяльності залишається незалежною від інших інституцій та органів ЄС.

Аби гарантувати Європейській службі зовнішньої діяльності її європейську ідентичність 60% персоналу повинні бути саме європейські чиновники а решта представники дипломатичних служб країн-членів ЄС.

Як і в більшості випадків штаб-квартирою такої установи ЄС став Брюссель. Європейська служба зовнішньої діяльності складається з

⁶⁰ Давидено О. Правовий статус Європейської служби зовнішньої діяльності. *Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України*. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6283/Давиденко.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

центральної адміністрації та 136 делегацій Представництва Європейського Союзу за кордоном.

Делегації Європейської служби зовнішньої діяльності відіграють важливу роль у представництві ЄС за межами його території. Це допомагає вибудовувати партнерські відносини з різними країнами та сприяти поширенню фундаментальних цінностей та інтересів ЄС. Делегації відповідають за усі сфери у відносинах між ЄС та країною перебування. Окрім цього, здійснюють аналітичну діяльність та надають звітність про перебіг політичних подій у країні перебування. Найголовнішою функцією делегації є її публічна дипломатична роль, яка покращує обізнаність, видимість та розуміння ЄС. Відзначимо, що делегації Європейської служби зовнішньої діяльності представлені також і при міжнародних організаціях таких як ООН та СОТ.

З метою ефективності Європейська служба зовнішньої діяльності повинна взаємодіяти з дипломатичними службами держав-членів ЄС, Генеральним секретаріатом Ради ЄС та відповідними підрозділами Європейської комісії.

У статті 17 Договору про Європейський Союз зазначено, що зовнішнє представництво ЄС має забезпечити Європейська комісія у окремих випадках передбачених цим договором, окрім сфери спільної зовнішньої та безпекової політики. Адже, у цій сфері представництво забезпечується Верховним представником і в межах своєї компетентності Президентом Європейської ради.

Європейська служба зовнішньої діяльності поділяється на географічні та тематичні департаменти. Розглядаючи детальніше, зазначимо наступні:

1. Азіатсько-Тихоокеанський регіон;
2. Африка;
3. Європа та Центральна Азія;

4. Близький Схід;
5. Північна та Південна Америка.

Також, існують департаменти, що займаються глобальними викликами та багатосторонніми проблемами. Зокрема, це дотримання прав людини, підтримка демократії, контроль над міграцією, реагування на кризи, адміністративні та фінансові питання.⁶¹

2.3 Вибори до Європейського парламенту останніх двох каденцій

23-26 травня 2019 року відбулися чергові вибори до Європейського парламенту. Відзначимо, що явка на цих виборах була вища (більше 50%) а ніж попередні рази. Наприклад, явка на перших парламентських виборах у 1979 році становила 62%, у 1999 році – 50%, у 2009 році – 43% а вже у 2014 році – 42,5%.⁶²

За словами А. Веселовського цьому посприяло кілька причин, зокрема реакція на Брекзит та авторитарну крайність правлячих партій в країнах Центрально-Східної Європи, усвідомлення виборцями важливості виборів до Європейського парламенту на рівні національних виборів.⁶³

«На виборах представлені партії, які хочуть зруйнувати ЄС. Партії, які називають себе націоналістичними, але продають свою країну росіянам. Напевно, це змусило людей замислитись і цього разу таки піти на вибори», - заявила комісар ЄС з питань конкуренції Маргарет Вестагер.⁶⁴

Як відомо, 7 червня 2018 року Європейський парламент затвердив проект рішення про внесення змін до Закону про вибори 1976 року. Цей

⁶¹ About the European External Action Service (EEAS). 2019. URL: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/82/about-the-european-external-action-service-eeas_en_en

⁶² Вісім речей, які треба знати про вибори до Європарламенту. *Радіо Свобода*. 2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/jevroparlament-vybory/29942682.html>

⁶³ Веселовський А. Вибори до Європарламенту 2019: наслідки для ЄС та України. *Центр міжнародних досліджень*. 2019.

⁶⁴ Що треба знати про результати виборів до Європарламенту. *DW*. 2019. URL: <https://www.dw.com/uk/що-треба-знати-про-результати-виборів-до-європарламенту/a-48894758>

проект передбачає встановити низку загальних правил щодо виборів у Європейський парламент. Нові правила спрямовані на посилення участі громадян у парламентських виборах, підвищення обізнаності про їх характер та запобігання нерегулярному голосуванню з урахуванням дотримання поваги до конституційних та виборчих традицій держав-членів ЄС.⁶⁵

Інші зміни до виборчого законодавства ЄС включатимуть нові положення про «подвійне голосування», голосування в третіх країнах, різні методи голосування та видимість європейських політичних партій у державах-членах.

Розглянемо порівняльний аналіз виборів до Європейського парламенту та складу його каденцій у 2014 та 2019 роках. Наведені нижче дані з офіційного сайту Європейського парламенту.⁶⁶

Таблиця 1

Вибори до Європейського парламенту

№	Партія	2014 рік	2019 рік
1.	Європейська народна партія (EPP)	221 місце	179 місць 23,8%
2.	Прогресивний альянс соціалістів і демократів (S&D)	191 місце	153 місць 20,37%
3.	Альянс лібералів та демократів (ALDE)	67 місць	106 місць 14,11%
4.	Зелені/Європейський вільний альянс (Greens/EFA)	50 місць	75 місць 9,99%
5.	Група європейських консерваторів та реформістів (ECR)	70 місць	61 місце 8,52%
6.	Європа націй та свободи (ENF)	-	58 місць 7,72%
7.	Конфедеративна група Європейських об'єднань лівих/ Північні зелені ліві (GUE/NGL)	52 місця	38 місць 5,06%
8.	Європа свободи й прямої демократії (EFDD)	48 місць	54 місця 7,9%

⁶⁵ European Parliament elections: Council reaches agreement on a set of measures to modernise EU electoral law. 2019. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/07/european-parliament-elections-council-reaches-agreement-on-a-set-of-measures-to-modernise-eu-electoral-law/>

⁶⁶ European Parliament 2019 – 2024. 2019. URL: <https://europarl.europa.eu/election-results-2019/en/luxembourg/>

9.	Не-включені (N-I)	7 місць	9 місць 1,20%
10.	Інші (Others)	-	15 місць 2%

З огляду на це, можемо підсумувати, що переконливу більшість у 2019 році – понад дві третини голосів – становлять саме ті політичні сили (ЄНП, СД, АЛДЕ, Зелені), що тверді у своїх переконаннях щодо підтримки та удосконалення ЄС, поглиблення інтеграції. Зазначимо, що у країнах Центрально-Східної та Південної Європи під час голосування переважали партії з досить високим відсотком єврокепників. Як наслідок, крайні праві та націоналістичні партії злегка розширяють свою присутність у Європейському Парламенті.

Як запевняє аналітик з Брюсселю Яніс Емануїлідіс, що 80% місць в Європейському Парламенті все таки залишаться за проєвропейськими партіями.⁶⁷

Серед відмінностей парламентських виборів цього року стало те, що провідні партії, Європейська народна партія (ЄНП) та Прогресивний альянс соціалістів та демократів (СД), не мають спільної більшості, як це було останні чотири десятиліття. Тому цілком очевидно, що їм знадобиться підтримка інших партій, до прикладу партії Зелені/Європейський вільний альянс та Альянс лібералів та демократів за Європу, які відіграватимуть серйозну роль у коаліційних переговорах.

Як зазначає Манфред Вебер з Європейської народної партії: «Віднині ті, хто прагне сильного ЄС, мають об'єднати свої сили...Ми не будемо співпрацювати з партіями, що не вірять у світле майбутнє ЄС».⁶⁸

⁶⁷ Що треба знати про результати виборів до Європарламенту. DW. 2019. URL: <https://www.dw.com/uk/що-треба-знати-про-результати-виборів-до-європарламенту/a-48894758>

⁶⁸ Вибори до Європарламенту: проєвропейські партії трохи втратили голоси, але «друзі України» все одно в більшості [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2019. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29965410.html>

До прикладу у Франції проєвропейська партія президента Еманюеля Макрона програла у 1,5 % національній партії Марін Ле Пен, а у Німеччині партія Ангели Меркель здобула перемогу але з нижчими результатами голосів виборців ніж у 2014 році.

Можемо підсумувати, що національні партії є частиною загальноєвропейських партій, що формують Європейський парламент. Тому значний вплив на рейтинги та їх падіння матимуть внутрішні процеси, які відбуваються на рівні держав-членів ЄС. Особливо для тих країн, що мають найбільшу кількість представників у Європейському парламенті, зокрема: ФРН, Франція, Італія, Польща та Іспанія.

З урахуванням того факту, що 31 січня 2020 року Велика Британія вийшла зі складу ЄС, ще 73 мандати розподілились між іншими державами-членами ЄС. Безумовно, це вплине на розподіл сил. Адже, у Європейському Парламенті є 751 представник, але після Брекзиту кількість представників стане 705.

ФРН має сталі 96 представників у Європейському парламенті, тоді як Франція – 79 замість 74, Італія - 76 замість 73, Іспанія – 59 замість 54, Польща – 52 замість 51, Румунія – 33 замість 32, Нідерланди – 29 замість 26, Ірландія – 13 замість 11.⁶⁹

Бельгія, Чехія, Греція, Угорщина та Португалія мають сталого 21 представника. Болгарія сталі 17 представників, Литва, Латвія, Словенія сталі 8 представників, Кіпр, Люксембург, Мальта сталі 6 представників.

Існує такий варіант, що по одному представнику буде додано до Швеції (21), Австрії (19), Данії (14), Словаччині (14), Хорватії (12), Естонії (7) та Фінляндії (14).

⁶⁹ Які політичні сили проходили до Європарламенту за останні 10 років [Електронний ресурс] // Слово і Діло – 2019. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2019/05/28/infografika/polityka/yaki-politychni-syly-proxodyly-yevroparlamentu-ostanni-10-rokiv>

Висновки до розділу 2

Отже, вихід Великої Британії зі складу ЄС, безперечно, є безпрецедентним випадком та найбільшою зовнішньополітичною кризою в історії ЄС. Тепер відносин між Великою Британією та ЄС розвиватимуться у новому форматі. У самому ЄС відбудеться зміна ролей серед провідних держав-членів.

«Просунуте співробітництво» є новим майданчиком для здійснення політики ЄС із зацікавленими державами-членами. Завдяки цьому були реалізовані такі проекти, як: PESCO (постійна структурна співпраця з питань безпеки та оборони), Європейська прокуратура, Європейська служба зовнішньої діяльності.

Чергові парламентські вибори, що відбулися у ЄС минулою весною деякою мірою стали неочікуваними. З одного боку, це висока явка виборців за тривалий час, а з іншого розстановка політичних сил у Європейському парламенті. Тобто, поширення євроскептицизму та популізму не відбулося, але спільна переконлива більшість проєвропейських депутатів двох найбільших партій злегка втратили свої місця у Європейському парламенті.

РОЗДІЛ 3. ІНСТИТУЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ЄС

3.1 Інституційні трансформації в ЄС в період роботи Європейської комісії Жана-Клода Юнкера

З черговими виборами до Європейського парламенту, що відбулися 23-26 травня 2019 року та зміною політичного керівництва в інституціях ЄС, настане час нових політичних орієнтацій та пріоритетів. Тому напередодні виборів відбулася зустріч лідерів 27 держав-членів ЄС у м. Сібіу, що в Румунії 9 травня 2019 року. На цій зустрічі Європейська комісія очолювана Жаном-Клодом Юнкером підбила підсумки своєї діяльності за ці роки та висвітлила їх у 5 додатках, які будуть детально розглянуті під час нашого дослідження.

Крім того, Європейська комісія виклала низку політичних рекомендацій у наступний стратегічний порядок денний на 2019-2024 роки та своє бачення майбутнього ЄС у все більш багатополлярному та невизначеному світі.

На досвідчену думку Європейської комісії, майбутнє ЄС повинне бути зосереджене на 5 вимірах:⁷⁰

1. Безпечна Європа

Активна увага повинна бути зосереджена над контролем та управлінням міграцією. Докладання зусиль для побудови ефективного та справжнього Європейського Союзу у царині безпеки та оборони. Тому, це вимагатиме всебічних дій на всіх рівнях та справжнього підходу ЄС, який побудований на розподілі відповідальності та солідарності між державами-членами.

⁷⁰ Strength in unity: Commission makes recommendations for the EU's next strategic agenda 2019-2024. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_2309

2. Конкурентоспроможна Європа

Зосередження уваги на дослідженнях та інноваціях, фінансування ключових європейських цифрових можливостей, спільна робота над зміцненням штучного інтелекту, створеного у ЄС та орієнтованого на людину. Сприяння зростанню та забезпеченні стійкого процвітання шляхом поглиблення Економічного та валютного союзу. Підтримка трансформації європейського ринку праці будучи при цьому справедливими.

3. Справедлива Європа

Співпраця з державами-членами ЄС для досягнення соціальної інтеграції та рівності за рахунок вирішення регіональних диспропорцій, потреб меншин, гендерних питань та старіння нації. Удосконалення податкової політики, створення якісного та доступного медичного обслуговування, доступ до якісного та енергоефективного житла для усієї Європи.

4. Стійка Європа

Активізація спільних зусиль щодо боротьби зі зміною клімату та захист навколишнього середовища. Перехід до ефективного використання ресурсів циркулярної економіки шляхом сприяння біоекономіці та стійким інноваціям. Збільшення потенціалу Енергетичного союзу шляхом вирішення основних проблем (енергетична безпека, енергетичні витрати для домогосподарств та підприємств, вплив на зміни клімату).

5. Впливова Європа

Закріплення ЄС у ролі світового лідера завдяки послідовній та рішучій підтримці багатостороннього глобального порядку, заснованого на правилах статуту ООН. Ставити у пріоритет розвиток міцних відносин з найближчими сусідами на основі чіткого балансу та обов'язків. Крім того, посилена

міжнародна роль євро для збільшення економічного та монетарного суверенітету у ЄС.

Зазначені вище виміри Європейською комісією повинні зробити ЄС сильнішим, демократичнішим та більш об'єднаним. Адже, настав час тенденції націоналізації успіху та європеїзації.

20 ключових досягнень Європейської Комісії Жана-Клода Юнкера у 2014-2019 роках⁷¹

1. Європейський фонд стратегічних інвестицій

Комісія Жана-Клода Юнкера у 2014 році запропонувала Інвестиційний план для Європи з метою відновлення становища після фінансово-економічної кризи та створення необхідних умов для робочих місць та їх збільшення. Цілі були потрійними:

- змінити тенденцію до зниження інвестицій шляхом запобігання та усунення перешкод для них;
- забезпечення наочності та технічної допомоги інвестиційним проектам;
- ефективніше використання обмежених державних фінансових ресурсів шляхом мобілізації приватних інвестицій за допомогою державної гарантії.

У звіті зазначено, що у результаті виконання цієї ініціативи економіка ЄС зросла за ці шість років. Європейський фонд стратегічних цілей залучив близько 392,6 млрд євро у малий та середній бізнес. Основними сферами стали: інфраструктура, відновлювальні джерела енергії, захист навколишнього середовища, цифрові та соціальні проекти.

⁷¹ ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf

2. Використання гнучкості Пакту про стабільність та зростання

У своєму повідомленні «Забезпечення максимально ефективного використання гнучкості в межах існуючих правил Пакту стабільності та зростання» від 13 січня 2015 р. Європейська комісія надала своє детальне бачення у використанні гнучкості, яка закладена в положеннях Пакту про стабільність та зростання.

Завдяки такому підходу, який схвально підтримала Рада міністрів, відбулося економічне відновлення ЄС та досягнуто відповідного балансу між проведенням обґрунтованої фіскальної політики та підтримкою економічного зростання, зокрема шляхом реформ та інвестицій. За підрахунками, використання цієї гнучкості збільшило ВВП на 0,8% за останні чотири роки та сприяло створенню 1,5 млн робочих місць. Крім того, державний борг зменшився на 6,8% у період 2014-2018 роками, а дефіцит ЄС зменшився в середньому приблизно з 3% до 0,6%.⁷²

3. Збереження членства Греції у зоні євро.

У 2014 році розпочався новий інституційний цикл Європейської комісії, який співпав з новою грецькою борговою кризою. Тому у 2015 році комісія Юнкера розпочала план допомоги для Греції з метою стабілізації робочих місць, зростання економіки та інвестицій шляхом мобілізації до 35 млрд євро в рамках різноманітних європейських фінансових програм на період 2014-2020 роки.

Більше того, Європейською комісією було запропоновано далекосяжну технічну підтримку з метою створення необхідної адміністративної підтримки через Службу підтримки структурних реформ комісії. Зазначимо, що Служба підтримки структурних реформ комісії була створена у 2015 році.

⁷² ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf

Запропонований Європейською комісією механізм допоміг запобігти виходу Греції із зони євро. Як результат, економічне зростання у Греції має позитивні тенденції і коливається на рівні 2%, що є безумовно найвищим рівнем за останні десять років.

4. Паризька кліматична угода

Як відомо, 195 країн приєдналися до ініціативи зі збереження навколишнього середовища. Так як ЄС є єдиною великою економікою у світі, яка повністю законодавчо оформила кроки для виконання зобов'язань прописаних у Паризькій кліматичній угоді. Це сприятиме скороченню щонайменше 40% викидів парникових газів до 2030 року. Європейська комісія заявила, що це інвестиція у наш добробут та підготовку до стійкої, нейтральної до клімату економіки.

5. Заборона на використання пластику одноразового використання

З метою зменшення щорічних відходів з використання пластику у кількості 25 млн тон та збільшення коефіцієнту переробки пластику, ЄС прийняв першу у світі Європейську стратегію поводження з пластиком в економіці замкнутого циклу у 2018 році.

В рамках стратегії було визначено 10 найбільш використовуваних виробів з пластику та суворі заходи з їх мінімізації. У цій стратегії накладено заборону на використання виробів з одноразового пластику, які можна замінити альтернативними варіантами.

Завдяки дотриманню цих заходів існує велика ймовірність скорочення викидів до 3,4 млн тон CO₂- еквівалента, зменшення кількості сміття в океанах, мінімізація негативних наслідків для навколишнього середовища.

6. Торгівельні угоди ЄС між Японією та Канадою

Найбільша торгівельна угода за увесь час існування ЄС та перша у світі угода, яка містить зобов'язання щодо Паризької кліматичної угоди це угода про економічне партнерство між ЄС та Японію. Така угода набрала чинності 1 лютого 2019 року та мала на меті створити зону вільної торгівлі, яка охоплюватиме понад 600 млн людей. Як відомо, ЄС та Японія разом складають майже третину світового ВВП.

З Канадою була укладена комплексна економічна та торгівельна угода, яка набула чинності 21 вересня 2017 року з метою відкриття ринків товарів, послуг та державних закупівель Канади для європейських компаній та сприяти у захисті трудових прав і навколишнього середовища.

7. Спільна заява ЄС та США за 25 липня 2018 року

Жан-Клод Юнкер та президент США Дональд Трамп розпочали новий етап у торгівельних відносинах між ЄС та США після зростання торгівельного напруження. Тому вже 25 липня 2018 року у Білому Домі сторони зробили Спільну заяву, в якій США та ЄС об'єднують зусилля з метою покращення світу, забезпечення миру, безпеки та процвітання. Як відомо, понад 50% світового ВВП з населенням понад 830 млн громадян припадає на США та ЄС.⁷³

Ця домовленість передбачає створення європейсько-американської виконавчої групи, не введення нових торгівельних мит, ліквідації вже існуючих тарифів на промислову продукцію та розвиток співпраці в низці секторів, зокрема в енергетиці.

⁷³ ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf

8. Заява між ЄС та Туреччиною

Спільна заява була оприлюднена 18 березня 2016 року, в якій обидві сторони взяли на себе зобов'язання з надання гуманітарної допомоги для біженців та тих, хто втікає від громадянської війни в Сирії.

Це посприяло вдосконаленню керування міграційними потоками, як результат кількість біженців в Східне Середземномор'я у 2018 році зменшилося на 90% у порівнянні з 2015 роком. Так само ЄС в той час підтримував біженців у Туреччині надавши 3 млрд. євро у період з 2016-2017 років.

9. Розселення та реінтеграція біженців та Регіональний цільовий фонд ЄС

Понад 50 000 млн найбільш постраждалих осіб з усього світу знайшли свій притулок в ЄС завдяки успішним програмам ЄС у період з 2015 року. Держави-члени ЄС завдяки спільним зусиллям змогли визначити пріоритетні регіони (сирійські біженці в Йорданії, Лівані, Туреччині та Лівії) для надання допомоги.

В рамках запропонованої програми Європейської Комісією у 2018 році держави-члени ЄС взяли на себе колективне та добровільне зобов'язання з розселення близько 50 000 осіб. Це надало змогу переселенцям отримати освіту, захист, охорону здоров'я та соціально-економічну підтримку. Регіональний цільовий фонд ЄС виділив 1,5 млрд. євро для фінансування сорока шести проектів в Іраку, Йорданії, Лівані та Туреччині.⁷⁴

10. Захист кордонів ЄС

У 2016 році відбулося оновлення Європейського агентства прикордонної та берегової охорони FRONTEX. Як результат, понад 1600

⁷⁴ ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf

прикордонників здійснюють контроль зовнішніх кордонів ЄС в Болгарії, Греції, Італії та Іспанії.

Подальшим етапом стане розширення та посилення агентства за допомогою власного обладнання та постійного штату чисельністю 5 тисяч осіб до 2021 року та до 10 тисяч осіб станом на 2027 рік. Крім того, буде посилено мандат на виконання повернень нелегальних мігрантів.

Це все виконується з метою збереження кордонів ЄС безпечними та зручними для осіб, що їх перетинають. Також, система в'їзду/виїзду прискорить проходження формальних процедур та виявить сумнівні випадки. Вся зібрана інформація буде передаватися в режимі реального часу між державами-членами ЄС.

11. Надзвичайний цільовий фонд для Африки та план зовнішніх інвестицій

Надзвичайний цільовий фонд для Африки є одним із найефективніших інструментів ЄС з метою фінансування проєктів, пов'язаних з міграцією та усуненням корінних причин нелегальної міграції. Такий фонд виділив 4,2 млрд. євро для вже затверджених 193-х проєктів за різноманітними сферами.

А саме: економічний розвиток та управління, охорона здоров'я, міграція, цільова допомога з порятунку життя людям, які потребують захисту.

Щодо плану зовнішніх інвестицій то цей план має надати понад 44 млрд. євро як державних так і приватних інвестицій до 2020 року для Африки та сусідніх країн з ЄС. Такий план разом з Європейським фондом сталого розвитку зосереджуватиме свою увагу на стимулюванні інвестицій в уряді пріоритетних сфер таких, як: фінансування малого та середнього бізнесу, енергетика, сільське господарство та інклюзивний розвиток.

12. Новий механізм цивільного захисту ЄС RescEU

Внаслідок стихійних лих у 2018 році в ЄС загинуло майже 100 людей та постраждали деякі європейські регіони від пожеж, що раніше з таким не зіштовхувалися. Як результат, економічні витрати були величезні. У 2016 році у ЄС було зафіксовано збитків на 10 млрд. євро. Тому держави-члени ЄС виголосили готовність запобігти цим катастрофам та краще захистити своїх громадян. Отож був утворений новий механізм цивільного захисту ЄС RescEU, який би забезпечував можливості цивільного захисту для тих, хто постраждав від катастрофи та найбільше потребує допомоги в Європі та усьому світі. Такий резерв активів повинен, на думку держав-членів ЄС, використовуватися тоді, коли країни потребують швидкої допомоги з подолання катастрофи. Як приклад, літаки для пожежогасіння та інші засоби реагування на такі надзвичайні ситуації. Впродовж 2017-2018 років Механізм цивільного захисту ЄС був активований 52 рази.⁷⁵

13. Загальна постанова про захист даних

Загальна постанова про захист даних набула чинності 25 травня 2018 року. Це єдиний загальноєвропейський закон, що захищає основне право громадян на захист персональних даних, дозволяючи приватним особам та компаніям повністю використовувати можливості єдиного цифрового ринку без необхідності проходження 28 різних дорого вартісних та бюрократичних процедур.

Зазначають, що вигоди від цієї постанови оцінені у 2,3 млрд. євро на рік. Сьогодні громадяни держав-членів ЄС можуть покладатися на більш суворі права такі, як: право на доступ до своїх даних, право на виправлення, право на перенесення своїх даних.

⁷⁵ ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf

За допомогою жорстких санкцій нові правила захищають європейців від зловживання їхніми персональними даними. Наприклад, в контексті європейської виборчої компанії. Для введення бізнесу реформа забезпечує чіткість та послідовність правил, які повинні бути застосовані, та допомогти відновити довіру споживачів.

В глобальному масштабі ЄС починає формувати правила конфіденційності даних: створення найбільшої в світі зони вільних та безпечних потоків даних з Японією, тоді такі натхненні новими європейськими стандартами країни, як: Аргентина, Уругвай, Канада, Мексика, Індія, Ізраїль, Каліфорнія та Нова Зеландія мають розпочати працювати над законами про конфіденційність.

За статистичними даними, у період з 2018 по 2019 роки до європейських органів захисту даних надійшло 95 180 скарг. При детальному розгляді таких скарг можуть бути накладені високі штрафи.⁷⁶

14. Скасування плати за роумінг

З 15 червня 2017 року всі громадяни держав-членів ЄС отримали можливість здійснювати дзвінки, надсилати текстові повідомлення та користуватися мобільним інтернетом без будь-яких додаткових платежів під час подорожей по Європі. Нагадаємо, що повне припинення плати за роумінг відбулося після різкого та поступового зниження цін протягом десятиліття, зумовленого пропозицією Європейської комісії щодо роумінгу. В цей період ціни на роумінг впали на 90%. З 15 травня 2019 року, вартість дзвінків за кордон на території ЄС також різко зменшиться до 19 центів за хвилину та 6 центів за SMS.

⁷⁶ ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf

15. Європейський орган з питань праці та реформа Директиви про прикомандированих працівників

У ЄС запевняють, що працівники повинні заробляти однакову плату за виконання тієї ж роботи на тому самому місці. Щоб гарантувати це для більш ніж 2 млн осіб, тимчасово переведених до іншої держави-члена, правила щодо розміщення працівників були реформовані.

Для моніторингу дотримання всіх правил ЄС щодо мобільності робочої сили та того факту, що це виконується справедливим, простим та ефективним шляхом було створено новий Європейський правоохоронний орган. Це Європейський орган з питань праці.

Такий орган буде підтримувати співпрацю між країнами ЄС у транскордонному застосування відповідного законодавства ЄС, зокрема у сприянні спільним інспекціям. У свою чергу, це полегшить доступ приватних осіб та роботодавців до інформації про їх права та обов'язки, а також до відповідних служб.⁷⁷

16. Європейська прокуратура

Більш детально Європейську прокуратуру було розглянуто у другому розділі (2.2.2) цього дослідження.

17. Реформа Директиви щодо спільних правил внутрішнього ринку природного газу

Залежність ЄС від імпортованого природного газу зростає. Ця тенденція, ймовірно, продовжиться через падіння внутрішнього видобутку газу, яке лише частково компенсується падінням попиту на газ через енергоефективність та політику декарбонізації. Частка чистого імпорту газу порівняно із загальним споживанням газу в ЄС у 2017 році становила 74,4%.

⁷⁷ ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf

Реформа Директиви щодо спільних правил внутрішнього ринку природного газу забезпечує застосування однакових правил на всій території ЄС та забезпечує ефективний нагляд за застосуванням Правил внутрішнього ринку ЄС. Це сприяє покращенню прозорості та співпраці між національними органами влади. Це значний крок на шляху до добре функціонуючого, прозорого та конкурентоспроможного внутрішнього газового ринку ЄС, де всі постачальники діють за правилами ЄС.⁷⁸

18. Постійне структурне співробітництво PESCO та Європейський оборонний фонд

У другому розділі (2.2.1) цього дослідження висвітлено реалізацію проекту Постійного структурного співробітництва в рамках «просунутого співробітництва».

19. Угода про Північну Македонію

У 2018 році Греція та Північна Македонія досягли двосторонньої угоди щодо врегулювання одного із найдавніших конфліктів у регіоні та розбіжностей між їхніми країнами щодо назви. Сторони домовилися, що тепер колишня югославська республіка Македонія буде мати назву Північна Македонія.⁷⁹

Республіка Північна Македонія офіційно повідомила ЄС про набрання чинності угоди в лютому 2019 року. Цей документ отримав назву «Преспанська угода».

Цього важко було би досягти без залучення ЄС та нового стимулу та імпульсу Стратегії Західних Балкан у 2018 році. Для вирішення однієї із найбільш укоріненних суперечок у регіоні потрібна була політична мужність, керівництво та відповідальність усіх сторін. Обидві країни скористалися цією

⁷⁸ ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf

⁷⁹ Греція ратифікувала угоду про перейменування колишньої югославської республіки. Українське право. 2018. URL: https://www.ukrainepраво.com/international_law/public_international_law/greetsiya-ratyfikovala-ugodu-pro-pereymenuvannya-kolyshnoyi-yugoslavskoyi-respubliki-makedoniya

унікальною можливістю, що стало прикладом примирення для Європи в цілому та дасть подальший поштовх європейським перспективам у цьому регіоні.

20. Реформа європейської громадянської ініціативи

Станом на сьогодні понад 9 млн громадян держав-членів ЄС підтримали Європейську громадянську ініціативу. Це стало поштовхом для конкретних заходів Європейської комісії щодо внесення правок у законодавство з метою продовження ініціатив, що зібрали щонайменше 1 млн підписів. Оновлені правила зроблять цей інструмент участі набагато доступнішим та зручнішим у використанні.

Громадянам буде простіше створювати ініціативи та збирати підписи для їх реалізації. Тому була створена інтернет-платформа для співпраці з метою надання порад та дозволу громадянам з усієї Європи готувати та пропонувати свої ініціативи. Європейська комісія також буде надавати організаторам безкоштовні послуги з онлайн-збору підписів.⁸⁰

У ЄС завершувався інституційний цикл за каденції Жана-Клода Юнкера у період з 2014-2019 років. З цього приводу Європейська комісія підготувала статистичний аналіз з опитування громадської думки та представила його у своєму Додатку № 2 під назвою «Європа у травні 2019 року. Підготовка до більш єдиного, сильного та демократичного Союзу у дедалі більш невизначеному світі».⁸¹

Як зазначається в Додатку № 2, отриманні результати у 2019 році порівнювалися з результатами опитування громадської думки у 2014 році. Як результат, опитування Євробарометру демонструють широку загальну підтримку європейського проекту та його досягнень. Це не дивно після

⁸⁰ ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf

⁸¹ ANNEX II The EU's public opinion 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-ii_en.pdf

представлення Європейською комісією своїх 20-ти найголовніших досягнень впродовж своєї каденції.

Отож, для респондентів було поставлено низку питань. Зокрема, членство у ЄС, довіра до ЄС та підтримка курсу євро. Перший блок показав, що більшість громадян держав-членів ЄС вважають, що бути членом ЄС – це добре для їх країни (62%). Відзначимо, що цей показник є найвищим за останні 27 років.

Поставлено було підпитання, в контексті Брекзиту, за умови завтрашнього референдуму щодо членства вашої країни в ЄС, як би ви проголосували. Всі держави-члени проголосували за те, щоб залишитися в складі ЄС. Всі отримані голоси були переведені у відсотковий показник. Щодо Великої Британії то результат показав, що 37% населення прагнуть вийти зі складу ЄС, 45% навпаки залишитися, а 18% ще не визначилися.⁸²

Другий блок показав, що довіра до ЄС (42%) в середньому перевищує довіру до національних урядів (35%). Можемо відстежити, що протягом усієї каденції Європейської комісії зберігалася така тенденція.

Третій блок показав, що 75% громадян держав-членів ЄС виступають за підтримку євро, що також є найвищим показником з моменту введення євро. Відповівши на запитання чи схиляєтеся ви на підтримку того, що єдиною валютою у Європейському економічному та валютному союзі буде євро.

Розглянемо Додаток № 1 Європейської комісії щодо прогресу в економіці ЄС за останні роки. Зазначимо, що економіка ЄС за останні шість років показала позитивну динаміку, з часу головування в ній Жана-Клода Юнкера. Отож, було створено близько 12,6 млн робочих місць, рівень безробіття став рекордно низьким, різниця у розподілі багатства між

⁸² ANNEX II The EU's public opinion 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-ii_en.pdf

державами-членами скоротилася. Потужному економічному відновленню посприяли саме амбіційні програми ЄС щодо робочих місць, економічного зростання та збільшення інвестицій.⁸³

У Додатку № 1 зазначається, що усі держави-члени зафіксували економічне зростання у 2018 році. Та за останні роки в ЄС та зоні євро економічне зростання становило близько 2%. Самі громадяни держав-членів ЄС (49%) позитивно оцінюють ситуацію, що склалася в економіці ЄС.

Щодо показника економічної чутливості у 2019 році - отримано позначку 105.0 у ЄС та 105.5 у зоні євро. Приміром у 2008 році позначка була на 104.6 у ЄС та 103.7 у зоні євро. А з початком нового інституційного циклу у 2014 році позначка опинилася 102.2 у ЄС та 99.2 у зоні євро. Тобто, це дає нам підтвердження того, що дійсно відбулося зростання та поліпшення в економіці за останні роки.

Крім того, досягнуто значного прогресу у забезпеченні того, щоб державні фінанси Європи були надійними, стійкими та здатними протистояти майбутнім викликам. Через 10 років після світової фінансової кризи європейські банки стали сильнішими та безпечнішими. До прикладу, використання певної гнучкості в рамках норм Пакту стабільності та економічного зростання дозволило досягти належного балансу між проведенням обґрунтованої фіскальної політики та підтримкою економічного зростання, зокрема шляхом реформ та інвестицій.

У Додатку № 5 Європейської Комісії про «Ключові цифри для ЄС у період з 2014-2019 роки» проведено аналіз основних сфер у порівнянні з іншими роками.⁸⁴ Розглянемо більш детально.

⁸³ ANNEX I Progress on the economic situation. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-i_en.pdf

⁸⁴ ANNEX V Key figures for the EU 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-v_en.pdf

1. Підтримка ЄС

62% виступають за підтримку ЄС у 2019 році - порівняно з 50% у 2014 році перш ніж Європейська комісія обійняла ці посади.

2. Працевлаштування

У четвертому кварталі 2018 року в ЄС було працевлаштовано 240 млн осіб – порівняно з четвертим кварталом 2014 року, що становило 228 млн осіб.

3. Євро

175 млн осіб у 60 країнах світу користуються євро.

4. Безробіття

У 2014 році особи працездатного віку, що перебували у статусі безробітного становило 10.6 %. У 2019 році цей показник зменшився до 6,4%.⁸⁵

5. Економічне зростання

У період з 2014 по 2019 рік відбулося безперервне економічне зростання. Ця позитивна динаміка не могла залишитися не помітною європейською спільнотою.

6. Безробіття серед молоді

Це є один з дуже важливих чинників, що відокремлений від загального безробіття з метою звернути увагу на молодь, яка є потужним двигуном до змін у суспільстві та не повинна даремно гаяти свій час та потенціал. Безробіття серед молоді на території ЄС зменшилося з 21,7% у 2014 році до 14% наприкінці 2018 року.

⁸⁵ ANNEX V Key figures for the EU 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-v_en.pdf

7. Оплата праці

Оплата праці знизилася після кризи, але спостерігається сильна тенденція до зростання, особливо з 2017 року. Заробітна плата зросла на 5,7% в ЄС і на 3,9% в зоні євро у період з 2014 по 2019 роки.

8. Географічні показники

Ще 232 сорти вина, спиртних напоїв та харчових продуктів (Choucroute d'Alsace - Франція, Salam de Sibiu - Румунія, Cornish Pasty – Великобританія) захищено згідно з правилами ЄС від недобросовісної конкуренції. Це на 19% більше - порівняно з 2014 роком.⁸⁶

9. Стабільність цін

З часу введення євро у 1999 році, інфляція у євро зоні становила в середньому 1,7 %.

10. Експорт

Як зазначено у цьому Додатку 36 млн робочих місць у ЄС було створено, а це 1 із 7, завдяки експорту.

11. Торгові угоди

У ЄС було укладено нові торгові угоди з 15 партнерами та 4 угоди з 13 додатковими країнами.

12. Найбільший торговий партнер

ЄС виявився найбільшим торговим партнером, а в деяких випадках першим торговим партнером для 80 країн світу, у порівнянні з США, що є торговим партнером лише для 20 країн світу.

⁸⁶ ANNEX V Key figures for the EU 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-v_en.pdf

13. Підтримка нужденних дітей

З 2014 року фінансування ЄС дало можливість отримати освіту понад 6,5 млн дітей у 55 країнах, які є постраждалими від конфліктів та катастроф.

14. Гендерна рівність на керівних посадах

39,9% керівних посад у Європейській комісії обійняли саме жінки у порівнянні з листопадом 2014 року, де показник сягав 30%.

15. Міграція

З 2015 року знизилося на 90% нелегальних перетинів кордону.

16. Широке використання Шенгенської інформаційної системи

У 2018 році поліцейські та прикордонники використали для службових цілей Шенгенську інформаційну систему понад 6 млрд разів. Цей показник є на 200% більшим ніж був у 2014 році.

17. Європейська дослідницька рада

5500 провідних науковців проводять свої дослідження завдяки фінансуванню від Європейської дослідницької ради, 4 науковців отримали навіть Нобелівську премію за свої досягнення.

18. Механізм цивільного захисту у ЄС

52 рази був активований Механізм цивільного захисту у ЄС впродовж 2017 та 2018 років.

19. Викиди парникових газів

Викиди парникових газів зменшилися на 22% у період з 1990 по 2017 роки, тоді як ВВП виріс на 58% за цей час.

20. Стале рибальство

Кількість квот на рибальство, що проводиться на постійній основі в Атлантичному, Північному та Балтійському морях зросла у двічі з 2014 року. У 2014 році їх було 27, а у 2019 стало 59.⁸⁷

21. Значна кількість європейських громадянських ініціатив, що була зареєстрована

У 2014 році було 29 зареєстрованих та 20 не зареєстрованих європейських громадянських ініціатив. А у 2019 році 33 зареєстровані та 4 не зареєстровані ініціативи.

22. Європейська гуманітарна допомога

ЄС допомагає врятувати життя 130 млн осіб, що опинилися в кризових ситуаціях по всьому світі.

23. ЄС як найбільший у світі вкладник у розвиток

У 2018 році ЄС надав 74,4 млрд. євро для розвитку проектів в різних галузях. Якщо розглядати у відсотковому співвідношенні – 57% припадає саме на держав-членів ЄС.

24. Еразмус Мундус

Європейська комісія запропонувала подвоїти фінансування міжнародної програми співпраці і мобільності у сфері вищої освіти «Еразмус Мундус» у наступному довгостроковому розподілі бюджету ЄС. Це повинно надати можливість ЄС додатково підтримати 12 млн аплікантів в період з 2021 по 2027 роки. Адже, з 1987 до 2019 року у цій обмінній програмі взяло участь 10 млн студентів, учнів та викладачів.

⁸⁷ ANNEX V Key figures for the EU 2014-2019. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-v_en.pdf

Навіть враховуючи успішність Європейської комісії за каденції Жана-Клода Юнкера та прихильність до неї громадян ЄС все таки ще залишилися не вирішені питання, які Європейська Комісія виклала у своєму Додатку № 4 «Незакінчені справи: 10 питань ЄС, які очікують на остаточне вирішення».⁸⁸Зазначимо, що з початком нового інституційного циклу у ЄС в грудні 2019 року, над втіленням цих питань в життя буде займатися новообрана Європейська комісія на чолі з Урсулою фон дер Ляен.

1. Багаторічна фінансова структура на період з 2021-2027 рік

Пропозиції Європейської комісії щодо багаторічної фінансової структури закладають основу для більш сучасного та ефективного довгострокового бюджету, який допоможе ЄС зосередитися на ключових пріоритетах.

Як приклад, 1 євро з кожних 4 євро буде витрачено на заходи із захисту навколишнього середовища та кліматичні зміни. А обмінні програми для молоді такі, як «Еразмус Мундус» отримуватимуть удвічі більше фінансування.

Європейська комісія переконана, що інвестувати потрібно більше в ті сфери, де одна держава-член не може діяти окремо, а ефективніше буде діяти разом. Ось чому фінансування досліджень та інновацій, європейських стратегічних інвестицій, єдиного ринку та космічних програм отримає загалом 187,4 млрд. євро. Тоді як фінансування програм з управління та контролю кордонами і міграції збільшиться до 34,9 млрд. євро, а витрати на безпеку та оборону 27,5 млрд. євро.

2. Реформа загальноєвропейської системи з надання притулку

Існує необхідність у створенні системи притулку, яка буде повністю ефективною, гуманною та здатною боротися з будь-якою кризою у

⁸⁸ ANNEX IV Unfinished business: the Top 10 EU issues awaiting final agreement. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iv_en.pdf

майбутньому. Така реформа системи забезпечить загальні мінімальні стандарти щодо поводження з усіма шукачами притулку та складатиметься з правової бази, яка охопить всі аспекти процесу надання притулку, а також Європейського бюро з підтримки притулків (EASO).

3. Електронна конфіденційність

ЄС є лідером у світі за стандартами захисту даних, але деякі правила щодо конфіденційності на просторах інтернету є вже досить застарілими. Тому пропозиції Європейської комісії, представлені 10 січня 2017 року повинні забезпечити такий захист.

4. Електронні докази та запобігання розповсюдженню терористичного контенту в Інтернеті

Як відомо, злочинці залишають цифрові сліди в електронних листах або в хмарних середовищах, що може слугувати доказом у судах. Пропозиція Європейської комісії, представлена 17 квітня 2018 року, передбачає нові правила, адаптовані до цифрового світу, які зможуть полегшити та пришвидшити роботу поліції та судових органів різних держав-членів ЄС щодо отримання доказів, необхідних для розслідування, переслідування та засудження злочинців та терористів.

12 вересня 2018 року Європейська комісія представила пропозицію, що повинна забезпечити чітку та гармонізовану правову базу для запобігання зловживанню послугами хостингу для розповсюдження терористичного вмісту в Інтернеті шляхом накладання автоматичного видалення вмісту протягом години.⁸⁹

⁸⁹ ANNEX IV Unfinished business: the Top 10 EU issues awaiting final agreement. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iv_en.pdf

5. Шенгенська зона – збереження безпеки та вільного пересування.

Необхідно оновити правила щодо тимчасового відновлення прикордонного контролю в межах Шенгенської зони. Для цього 27 вересня 2017 року Європейська комісія запропонувала забезпечити правильний баланс між ефективним протистоянням поточним загрозам внутрішній безпеці та забезпечення контролю на внутрішніх кордонах таким чином, щоб це не перешкоджало вільному пересуванню.

6. Сучасні податкові правила для сучасної економіки

25 жовтня 2016 року пропозиція Європейської комісії щодо загальної консолідованої бази з оподаткування підприємств, повинна полегшити та здешевити введення бізнесу на єдиному європейському ринку. Це посприяло би вирівнюванню умов для транснаціональних компаній.

21 березня 2018 року пропозиція щодо податку на цифрові послуги. Мова йде про те, що податки повинні сплачуватися там, де отримується прибуток, навіть за умови присутності технологічних компаній-гігантів. Усі пропозиції Європейської комісії з цього питання повинні зробити систему ПДВ більш захищеною від шахрайства та захистити державні доходи.⁹⁰

7. Європейська схема страхування вкладів та підтримка Єдиного механізму резолюції

17 листопада 2015 року була представлена пропозиція Європейської комісії щодо європейської схеми страхування депозитів. Тобто це повинно стати важливим компонентом фінансової системи, побудованої на спільній валюті. У свою чергу, це би доповнило Економічний та валютний союз, покращило би захист банківських клієнтів та ще більше підвищило б стабільність та стійкість фінансової системи в зоні євро та за її межами.

⁹⁰ ANNEX IV Unfinished business: the Top 10 EU issues awaiting final agreement. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iv_en.pdf

8. Доступ до безпечної питної води

Ця пропозиція була представлена 1 лютого 2018 року та стала результатом першої в історії успішної європейської громадянської ініціативи. Як відомо, нестача питної води зачіпає близько 11% населення. Тому ця пропозиція дозволить зменшити ризик для здоров'я до рівня нижче 1% та забезпечити доступ до води для всіх. Як результат, безпечніша водопровідна вода зменшить споживання бутильованої води, заощадивши гроші, пластикові відходи та викиди CO₂.

9. Реформа координації соціального забезпечення

Пропозиція Європейської комісії з вирішення цього питання була представлена 13 грудня 2016 року. Має на меті зробити правила про соціальне забезпечення ЄС простими та справедливими. Адже, у 2017 році 17 млн громадян держав-членів ЄС - 3,3 % населення ЄС – жили або працювали в іншій державі-члені, що майже у двічі більше, ніж десятиліттям раніше. Взаємодія між положеннями про соціальне забезпечення в різних країнах є складною та створює труднощі для працівників, роботодавців та адміністрацій соціального забезпечення.

10. Інструмент міжнародних закупівель

Відкриття ринків було б корисним для робочих місць і зростання в Європі та означало би зниження витрат у відповідних країнах. Адже, половина світового ринку державних закупівель закрита для компаній ЄС. Пропозиція Європейської комісії, що була представлена 29 січня 2016 року, передбачала б новий інструмент боротьби з протекціонізмом багатьох країн за межами ЄС.⁹¹

Отже, Європейська комісія очолювана Жаном-Клодом Юнкером успішно завершила черговий інституційний цикл у ЄС, продемонструвавши

⁹¹ ANNEX IV Unfinished business: the Top 10 EU issues awaiting final agreement. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iv_en.pdf

значне виконання своїх стратегічних завдань. Оприлюднені 5 Додатків Європейської комісії підтвердили, що більшість громадян держав-членів ЄС розглядають Європу як важливий інструмент для вирішення як внутрішніх так і глобальних викликів. Також громадяни держав-членів ЄС висловили свою довіру, відданість та підтримку інституціям ЄС та обраному ними курсу на політичній арені.

Тому отримані результати за каденції Жана-Клода Юнкера варто лише примножити з майбутніми успіхами нової Європейської комісії очолюваної Урсулою фон дер Ляен. Адже, ЄС потребує вже нових, амбіційних цілей для здійснення.

3.2 Інституційні трансформації ініційовані Комісією Урсули Фон дер Ляен: особливості та перспективи втілення

Новий інституційний цикл розпочався 1 грудня 2019 року. Вперше в історії нову Європейську комісію очолила жінка Урсула фон дер Ляен. Урсула фон дер Ляен є німецьким політиком, членом Християнсько-демократичного Союзу та колишнім міністром оборони ФРН у 2013-2019 роках. 16 липня 2019 року Урсула фон дер Ляен була обрана на посаду за поданням Європейської ради.⁹²

Пріоритети нового циклу викладені 16 липня 2019 року у «Союз, який прагне більшого. Мій порядок денний для Європи» від імені самої Урсули фон дер Ляен, на той момент ще як претендентки на посаду очільника Європейської Комісії.⁹³

Зазначимо, що Урсула фон дер Ляен прагнула до гендерної рівності на керівних посадах, тому 12 з 27 європейських комісарів є саме жінки. У своєму порядку денному фон дер Ляен зосереджувала увагу на захисті навколишнього середовища та протидії кліматичним змінам, тому прагне в

⁹² The Commissioners. 2019. URL: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024_en

⁹³ Команда фон дер Ляен. *Дзеркало тижня*. 2019. URL: https://zn.ua/ukr/international/komanda-fon-der-lyayen-331419_.html

перші сто днів на своїй посаді представити «Новий зелений курс». Також важливими для нової очільниці Європейського Союзу є діджиталізація та технологічне лідерство ЄС та створення оборонного союзу у Європі.

«Новий зелений курс» має на меті зменшити викиди вуглецю на 55% до 2030 року. Для цього буде поширена європейська система торгівлі та обмежень емісій на судноплавство та комерційну авіацію. Згодом Європейський інвестиційний банк припинить своє інвестування в сектори, які пов'язані з вуглеводнями.

У сфері цифрових технологій значна увага буде приділена «штучному інтелекту»(AI) та «великим даним» (big data). Для цього активно буде використовуватись політика ЄС у сфері конкуренції та захисту прав споживачів. Ключовими завданнями стане розробка єдиних європейських правил з використання «штучного інтелекту», бази даних для захисту споживачів та створення спільного європейського підрозділу кібер безпеки. Більше того, буде запроваджено європейські стандарти з діяльності та правової відповідальності цифрових мереж.⁹⁴

Нова Європейська комісія націлена на створення нової посади у ЄС. Мова йде про головного координатора з дотримання торгівельних зобов'язань (chief trade enforcement officer). Адже, дотримання угод буває досить незадовільним для ЄС. До прикладу, в рамках співпраці з СОТ щодо лібералізації торгівлі, ЄС використовує розгалужену мережу двосторонніх угод через неієвність багатостороннього формату.

Наступним є створення фонду з підтримки малого та середнього бізнесу (фонд IPO). Головною метою цього фонду є забезпечення сприятливих умов для просування інноваційних проектів малого та середнього бізнесу. Такі проекти у найближчому майбутньому повинні принести значну капіталізацію на фінансових ринках.

⁹⁴ Команда фон дер Ляен. *Дзеркало тижня*. 2019. URL: https://zn.ua/ukr/international/komanda-fonder-lyayen-331419_.html

Наступне над чим працюватиме нова Європейська комісія – це посилення геополітичної ролі ЄС з метою формування світового порядку. Для цього передбачається прискорення ухвалення рішень на рівні ЄС та збільшення бюджету для європейських програм поза межами ЄС.⁹⁵

«Я хочу щоб ця Європейська комісія була не лише гендерно збалансована але й географічно. Як бачимо, віце-президенти у нас зі сходу та заходу, півночі та півдня ЄС. Новий склад комісії буде геополітичним. Я хочу, щоб ЄС та Європейська комісія були на сторожі багатосторонніх відносин, адже ми сильніші коли докладаємо спільних зусиль, а не діємо на одинці» - наголосила Урсула фон дер Ляен.⁹⁶

Урсула фон дер Ляен притримується жорсткої позиції щодо Росії, яка порушила норми міжнародного права: «Кремль не визнає жодних слабкостей. І з позиції сили ми мусимо встановити жорсткі антиросійські санкції». Різке висловлення нової очільниці дає певну чіткість та зрозумілість для України якої підтримки чекати від нового складу Європейської комісії. Більше того, посаду верховного представника ЄС з питань зовнішньої політики та політики безпеки займе Жозеп Борель, який вважає Росію «старим ворогом ЄС».

Зазначимо, що Урсулі фон дер Ляен у питаннях щодо України допомагатиме спеціальний радник у відносинах з Україною.⁹⁷ Це нова посада у ЄС, яку очолив німецький політик, член Європейського парламенту та діючий голова комітету Європейського парламенту у закордонних справах Елмар Брок у вересні 2019 року.

⁹⁵ Феміністка, багатодітна мама і всюди перша: хто така Урсула фон дер Ляен, яка очолила Єврокомісію? *hromadske.ua* 2019. URL: <https://hromadske.ua/posts/feministka-bagatoditna-mama-i-vsyudi-persha-hto-taka-ursula-fon-der-lyayen-yaka-ocholila-yevrokomisiyu>

⁹⁶ Збалансована гендерно і географічно: Урсула фон дер Ляен представила нових членів Єврокомісії. *Перший. Український. Інформаційний 5 канал*. 2019. URL: <https://www.5.ua/svit/zbalansovana-genderno-i-heohrafichno-ursula-fon-der-liaien-predstavyla-novykh-chleniv-yevrokomisii-198980.html>

⁹⁷ У Єврокомісії з'явився спеціальний радник по відносинах із Україною. *УНІАН*. 2019. URL: <https://www.unian.ua/politics/10673100-u-yevrokomisiji-z-yavivsyia-specialniy-radnik-po-vidnosinah-iz-ukrajinoyu.html>

«Елмар Брок консультуватиме президента Європейської комісії щодо стратегії та пріоритетів у відносинах з Україною після президентських та парламентських виборів...Завдяки, майже 15-річному досвіду роботи на посаді голови Комітету із закордонних справ в Європейському парламенті, Елмар Брок допоможе встановити зв'язки з новою владою та визначити пріоритети і переваги нової адміністрації щодо відносин з ЄС» - зазначено на офіційному сайті Європейської комісії.

Як відомо, Європейська комісія – це вищий незалежний орган виконавчої влади Європейського Союзу, який наділений функціями уряду у системах національних держав. Крім того, Європейська комісія виконує функцію законодавчої ініціативи у рамках Європейського Союзу та його законодавства. Європейська комісія є інституцією Європейського Союзу, яка була заснована на основі римських договорів 1 січня 1958 року.

За ніццьким договором ратифікованим у 2001 році склад Європейської комісії повинен бути сформований з одного представника від кожної країни-учасниці Європейського Союзу. Раніше існував інший порядок. Такі країни, як: Велика Британія, Німеччина, Італія, Іспанія та Франція мали право висунути по два представника. Станом на сьогодні у Європейській комісії налічується Голова та 26 уповноважених представників. Адже в січні 2020 року стався безпрецедентний випадок в історії Європейського Союзу це вихід Великої Британії з її складу.

За лісабонським договором починаючи з 2014 року є намір зменшити кількість уповноважених представників до 2/3 від загальної кількості країн-учасниць. За новим порядком передбачається система ротації, за якою всі країни-учасниці матимуть рівні права.

Висновки до розділу 3

У підсумку можна стверджувати, що Європейська комісія Жана-Клода Юнкера вдало завершила черговий інституційний цикл у ЄС. Як результат,

було значне виконання стратегічних завдань ініційованих Європейською комісією та пройдено багато викликів. Про усю діяльність під час своєї каденції було оприлюднено у 5 Додатках. Це отримало схвальний відгук від громадян держав-членів ЄС, які висловили свою довіру, відданість та підтримку інституціям ЄС та обраному ними курсу на політичній арені.

Отже, новий інституційний цикл у ЄС тільки розпочався, тому надати оцінку, яким він стане ще зарано. Хоча можна з впевненістю сказати, що Урсулі фон дер Ляен треба докласти хороших зусиль аби підтримати той рівень, що був закладений Юнкером. У своєму порядку денному Урсула фон дер Ляен виклала своє стратегічне бачення майбутнього ЄС, що перекликається з попереднім курсом Європейської комісії Юнкера. Також нова очільниця висловила підтримку Україні.

ВИСНОВКИ

Були визначені теоретичні засади дослідження політичних та інституційних трансформацій у Європейському Союзі. Це було виконано завдяки детальному розгляду різних теорій, підходів та думок провідних науковців. Як результат, це дало змогу зрозуміти унікальність інституційної системи Європейського Союзу, її багатогранність, ефективність та залученість в процесі життєдіяльності ЄС.

Також глибоке розуміння інституційної системи на початку її становлення та розвитку дає комплексне бачення при аналізі тих змін, що відбуваються у Європейському Союзі сьогодні.

Велика Британія офіційно вийшла зі складу Європейського Союзу в останній день січня нового 2020 року. Цей шлях був тернистим та тривав майже 4 роки. За цей час відбулася зміна влади. Прем'єр-міністр Великої Британії Тереза Мей пішла у відставку, а її місце зайняв колишній мер Лондону та міністр закордонних справ Борис Джонсон. Також неодноразово переносилась дата самого виходу Британії. З одного боку, це пов'язано з розбіжністю думок парламентарів щодо умов виходу, а з іншого не бажанням пришвидшити цей процес. Адже, за цей час населення Британії виходило на протести в підтримку нового референдуму.

В дійсності у відносинах між Великою Британією та Європейським Союзом поки що ніяких значних змін не відбувається. Адже, розпочався перехідний період, який надає змогу Великій Британії домовитися про умови подальшої співпраці з Європейським Союзом вже як самостійного актора міжнародних відносин.

Хоча Велика Британія втрачає представництво і право голосу в керівних органах Європейського Союзу, але залишається частиною єдиного економічного простору і продовжує підкорятися встановленим правилам до завершення цього періоду. Такий період триватиме до 31 грудня 2020 року.

PESCO – це тісне співробітництво в сфері безпеки та оборони, що покликане зміцнити європейський стовп в середині НАТО, а не з метою протиставлення Альянсу. Це хороша можливість перш за все посилити стратегічну незалежність ЄС для самостійних дій, а вже за необхідності діяти колективно з іншими партнерами. Особливістю є те, що прийняті домовленості в рамках цього проекту є загальноприйнятими, хоча вступ є добровільним.

Європейська прокуратура – це єдиний орган з децентралізованою структурою, де процесуальні обов'язки будуть виконуватися посадовими особами на децентралізованому рівні, інтегрованими в національну правоохоронну систему. Хоча Європейська прокуратура створена не за участі всіх держав-членів ЄС, це означає що діяльність буде не в повному обсязі розгорнута а в зменшеному.

Незважаючи на це, створення Європейської прокуратури сприятиме в подальшому на створення спільного правового простору та ефективного правоохоронного механізму захисту фінансових інтересів ЄС. Слідство і кваліфікація порушень буде здійснюватися за національно-кримінальним та кримінально-процесуальним правом. Тим паче, якщо Європейська прокуратура буде напрочуд ефективною це не завадить їй стати наднаціональним правоохоронним органом.

Створення Європейської служби зовнішньої діяльності було призначено для чіткішої координації європейської зовнішньої політики та ефективного представництва ЄС за кордоном. Як результат, це надає нові можливості для консолідації зусиль держав-членів ЄС у здійсненні спільної зовнішньої та безпекової політики, діючи як єдиній потужній силі. Такий зовнішньополітичний орган ЄС є незалежним від інших інституцій ЄС, але повноваження розділені. Фактично повноваження самої служби обмежені наданням рекомендації для Європейського парламенту та виконанням рішень

Європейської Ради, яка формує головну стратегію, визначає цілі та напрямки спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС.

Отож, ініціативи деяких держав-членів ЄС, що не отримали схвальної згоди більшості, були реалізовані в рамках «просунутого співробітництва». У свою чергу, «просунуте співробітництво» виступає альтернативним варіантом поглибленої інтеграції від дев'яти і більше держав-членів ЄС. Це з одного боку забезпечує єдність у ЄС, а з іншого виступає у якості захисника національних інтересів держав-членів.

Вибори до Європейського парламенту в травні 2019 року зберегли переважну більшість проєвропейських депутатів. З одного боку не відбулося поширення євро скептицизму, що змогло би розколоти уряд ЄС та перешкоджати прийняттю рішень на користь усієї європейської спільноти, а з іншого домінування двох партій з переконливою більшістю голосів в парламенті, як це було останні чотири десятиліття, не відбулося. Тому утворена вже коаліція з трьох а то й і чотирьох партій в Європейському парламенті складніше узгоджуватиме пріоритети, адже бачення в певних питаннях суттєво відрізняться.

Каденція Європейської комісії під керівництвом Жана-Клода Юнкера добігла кінця. Безперечно, її діяльність за ці п'ять років була досить успішною, що в результаті викликало більшу довіру та зацікавленість у громадян держав-членів ЄС.

Всі свої здобутки а також стратегічне бачення майбутнього ЄС вже за нового складу Європейської комісії було викладене у п'яти Додатках, які були представлені на зустрічі лідерів держав-членів у румунському місті Сібіу. Але не все вдалося виконати Європейській комісії Юнкера, деякі проекти ще потребують додаткового розгляду та схвалення.

Новий інституційний цикл розпочався на початку грудня 2019 року. Посаду голови Європейської комісії обійняла, вперше в історії саме жінка,

Урсула фон дер Ляен. Ознайомившись з її порядком денним, де викладено її стратегічне бачення ЄС, можемо стверджувати, що Урсула фон дер Ляен дотримуватиметься заданого курсу Жаном-Клодом Юнкером. На її плечах тепер лежатиме відповідальність аби Європейська комісія за її каденції була на рівень вища або принаймні однакова з попередньою.

Зазначимо, що нова очільниця Європейської комісії прихильна до України та дуже різка у висловлюваннях щодо Росії. Це як знак того, що Україні варто очікувати підтримки з боку ЄС на найближчі п'ять років.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. ANNEX I Progress on the economic situation [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-i_en.pdf
2. ANNEX II The EU's public opinion 2014-2019 [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-ii_en.pdf
3. ANNEX III The Top 20 EU achievements 2014-2019 [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iii_en.pdf
4. ANNEX V Key figures for the EU 2014-2019 [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-v_en.pdf
5. ANNEX IV Unfinished business: the Top 10 EU issues awaiting final agreement [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/euco-sibiu-annex-iv_en.pdf
6. About the European External Action Service (EEAS) [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/82/about-the-european-external-action-service-eeas_en_en
7. Consolidated version of the Treaty on European Union/Title VI: Final Provisions [Electronic resource]. – Mode of access: https://en.wikisource.org/wiki/Consolidated_version_of_the_Treaty_on_European_Union/Title_VI:_Final_Provisions#Article_50
8. Council Regulation (EU) 2017/1939 of 12 October 2017 implementing enhanced cooperation on the establishment of the European Public Prosecutor's Office ('the EPPO') // OJ. L 283. Vol. 60. 31 October 2017. P. 1–71
9. European Parliament elections: Council reaches agreement on a set of measures to modernise EU electoral law [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/06/07/european-parliament-elections-council-reaches-agreement-on-a-set-of-measures-to-modernise-eu-electoral-law/>
10. European Parliament 2019 – 2024 [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: <https://europarl.europa.eu/election-results-2019/en/luxembourg/>

11. Hall, P. A. and R.C.R. Taylor. Political Science and the Three New Institutionalisms // Political Studies, 1996, vol. 44, no. 5. – P. 936-957.
12. John Peterson and Michael Shackleton. Peterson J. The institutions of the European Union / Peterson John, Shackleton Michael. – NY, Oxford: Oxford University Press, 2006. – 390 p
13. Kovesi to become EU Chief Prosecutor [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190923IPR61749/kovesi-to-become-eu-chief-prosecutor>
14. March, J. and Olsen, J. Rediscovering Institutions: The Organisational Basis of Politics. New York: The Free Press. – 1989. – 432 p. та К.Селен і С.Штейнмо (1992 р.)
15. Moravcsik A. Liberal Intergovernmentalism and Integration: A. Rejouder // Journal of Common Market Studies, 1995, Vol. 33. № 4. – P. 611-629.
16. Moravcsik Andrew. The Choice for Europe. Social Purpose and State Power from Messina to Maastricht. - Ithaca, N.Y.: Cornell University Press. – 1998. P.23-24.
17. Parliament reiterates its support to Laura Codruța Kövesi to become EU Chief Prosecutor [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20190404IPR35112/ep-reiterates-its-support-to-laura-codruta-kovesi-to-become-eu-chief-prosecutor>
18. Regulation (EU, Euratom) No. 883/2013 of the European Parliament and of the Council of 11 September 2013 concerning investigations conducted by the European Anti-Fraud Office (OLAF) and repealing Regulation (EC) No. 1073/1999 of the European Parliament and of the Council and Council Regulation (Euratom) No. 1074/1999 // OJ. L 248. Vol. 56. 18 September 2013. P. 1–22
19. Peterson, J. Decision-Making in the EU: Towards a Framework for Analysis // Journal of European Public Policy, 1995, vol. 2, no. 1. – P. 69-93.
20. Strength in unity: Commission makes recommendations for the EU's next strategic agenda 2019-2024 [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_19_2309
21. The Commissioners [Electronic resource]. – 2019. – Mode of access: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024_en
22. Vervaele J. Relationship between OLAF, the Future EPPO, the Other European Bodies and the National Judicial Authorities // Protecting Fundamental and Procedural Rights. From the Investigation of OLAF to the Future EPPO / Ed. by V. Bazzocchi. Roma, 2014. P. 112.

23. Борис Джонсон избран главой консерваторов. Он станет новым премьером Британии [Электронный ресурс] // BBC. – 2019. – Режим доступа: <https://www.bbc.com/russian/news-49083096>
- 24.¹ «Брексит» отложен до 31 октября: ЕС дал Британии длинную отсрочку [Электронный ресурс] // BBC. – 2019. – Режим доступа: <https://www.bbc.com/russian/news-47887922>
25. Воллес Г. Динаміка створення інституцій ЄС // Європейська інтеграція / уклад.: М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох; пер. з нім. М. Яковлева. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2007. – 394 с.
26. Войников В. Европейская прокуратура новый орган в институциональной системе пространства свободы, безопасности и правосудия ЕС // Балтийский федеральный университет им. Иммануила Канта [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/evropeyskaya-prokuratura-novyyu-organ-v-institutsionalnoy-sisteme-prostranstva-svobody-bezopasnosti-i-pravosudiya-es/viewer>
27. Энтин М., Энтина Е. Европейский Союз распрямляет плечи // Российский Совет по международным делам. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://russiancouncil.ru/analytics-and-comments/analytics/evropeyskiy-soyuzraspryamlyaet-plechi/> (дата обращения: 15.05.2018)
28. ЕС: краткая отсрочка «брексита» возможна, если британский парламент поддержит договор [Электронный ресурс] // BBC. – 2019. – Режим доступа: <https://www.bbc.com/russian/news-47637681>
29. Закон о Европейском Союзе [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_029#Text
30. Письмо Терезы Мэй о «брексите»: расшифровка ключевых моментов [Электронный ресурс] // BBC. – 2017. – Режим доступа: <https://www.bbc.com/russian/features-39437496>
31. Потемкина О. Европейская прокуратура как пример продвинутого сотрудничества стран Евросоюза // Европейский Союз: факты и комментарии / Отв. ред. Ю.А. Борко. Вып. 90. М., 2017. С. 37 // Центр документации ЕС Института Европы РАН. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <http://www.edc-aes.ru/ru/union/archive> (дата обращения: 20.05.2018)

32. Хроника брексита от референдума до наших дней. 3,5 года метаний [Електронний ресурс] // BBC. – 2019. – Режим доступа: <https://www.bbc.com/russian/features-47817410>
33. Шеленкова Н. Б. Европейская интеграция: политика и право // Н. Б. Шеленкова. – М.: НИМП, 2003. – С. 116.
34. PESCO, або навіщо ЄС свій оборонний союз? [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу <https://www.dw.com/uk/pesco-або-навіщо-єс-свій-оборонний-союз-відео/a-41382411>
35. Автор процедури виходу з ЄС: Brexit все ще можна скасувати [Електронний ресурс] // Європейська правда. – 2017. – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/11/10/7073479>
36. Бухарест не хоче, щоб прокурором ЄС стала колишня керівниця боротьби з корупцією в Румунії [Електронний ресурс] // Радіо свобода. – 2019. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/rumunija-prokuror-jees/29755239.html>
37. Велика Британія виходить із ЄС: Що чекає Лондон, Брюссель та Київ після Брекзиту [Електронний ресурс] // 112.ua. – 2020. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/velykobrytaniia-vykhodyt-z-yes-shcho-chekaie-na-london-briussel-i-kyiv-pislia-brekzit-523916.html>
38. Веселовський А. Вибори до Європарламенту 2019: наслідки для ЄС та України // Центр міжнародних досліджень – 2019.
39. Вибори до Європарламенту: проєвропейські партії трохи втратили голоси, але «друзі України» все одно в більшості [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2019. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29965410.html>
40. Вісім речей, які треба знати про вибори до Європарламенту [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. – 2019. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/jevroparlament-vybory/29942682.html>
41. В. Мартиненко BREXIT: Специфіка процедури припинення членства в ЄС та її наслідки у контексті майбутньої співпраці ЄС та Сполученого Королівства [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15014/1/Martunenکو_275-279.pdf
42. Волес В. Творення політики в Європейському Союзі переклад з англійської р. Ткачук . – К: Основи, 2004. – 871 ст.
43. Греція ратифікувала угоду про перейменування колишньої югославської республіки [Електронний ресурс] // Українське право. – 2018. – Режим доступу: https://www.ukrainepravo.com/international_law/public_international_law/gretsiya-

- ratyfikovala-ugodu-pro-pereymenuvannya-kolyshnoyi-yugoslavskoyi-respubliki-makedoniya
44. 23 держави ЄС погодились на оборонну співпрацю [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/23-держави-єс-погодились-на-оборонну-співпрацю/a-41355405>
 45. Давидено О. Правовий статус Європейської служби зовнішньої діяльності // Інститут держави і права імені В. М. Корещького НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/6283/Давиденко.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
 46. Європейська служба зовнішніх зв'язків [Електронний ресурс] // 112. ua. – 2019. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/profiles/yevropeiska-sluzhba-zovnishnikh-zviazkiv-2224.html>
 47. ЄС розробляє новий механізм оборонного співробітництва – ПЕСКО [Електронний ресурс] // Українське Радіо. – 2017. – Режим доступу: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=63274>
 48. Збалансована гендерно і географічно: Урсула фон дер Ляен представила нових членів Єврокомісії [Електронний ресурс] // Перший. Український. Інформаційний 5 канал – 2019. – Режим доступу: <https://www.5.ua/svit/zbalansovana-genderno-i-heohrafichno-ursula-fon-der-liaien-predstavyla-novykh-chleniv-yevrokomisii-198980.html>
 49. Колишню керівницю боротьби з корупцією в Румунії затвердили на посаді прокурора ЄС [Електронний ресурс] // Радіо свобода. – 2019. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-koevesi-top-eu-prosecutor/30220932.html>
 50. Ковриженко Д., Котляр Д., Євгенєва А., Асланян Г., Замніус В. Парламентські вибори в Європейському Союзі // Міленіум. – К., 2002.
 51. Команда фон дер Ляен [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня – 2019. – Режим доступу: https://zn.ua/ukr/international/komanda-fon-der-lyayen-331419_.html
 52. Країни ЄС починають новий етап оборонного співробітництва [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/країни-єс-починають-новий-етап-оборонного-співробітництва/a-39377706>
 53. Могильчук О. Європейська служба зовнішньої діяльності як установа sui generis // Інститут державного будівництва та місцевого самоврядування Національної

- академії правничих наук України [Електронний ресурс]. – 2018. – Режим доступу: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc34/25.pdf>
54. Оборонна співпраця ЄС PESCO: у чому відмінність від НАТО [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/оборонна-співпраця-єс-pesco-у-чому-відмінність-від-нато/a-41365667>
55. Особливості інтеграційних процесів в ЄС на сучасному етапі: інституційні зміни в системі забезпечення економічної та політичної стабільності // Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old2.niss.gov.ua/articles/598/>
56. Пітраскевич О. Інституційна система Європейського Союзу // Національна Академія державного управління при Президентові України. – К., 2015.
57. Погані новини для ворогів»: лідери ЄС у Брюсселі запустили оборонну співпрацю [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/погані-новини-для-ворогів-лідери-єс-у-брюсселі-запустили-оборонну-співпрацю/a-41803435>
58. Порядок встановлення і здійснення просунутого співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/54678/pravo/poryadok_vstanovlennya_zdiysnennya_prosunutogo_spi_vrobitnitstva
59. Простір свободи, безпеки та правосуддя [Електронний ресурс] // Навчальний матеріал онлайн. – Режим доступу: https://pidru4niki.com/2015101166812/politologiya/prostir_svobodi_bezpeki_pravosuddya
60. Рада ЄС погодила запуск оборонної співпраці [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу <https://www.dw.com/uk/рада-єс-погодила-запуск-оборонної-співпраці/a-41741490>
61. Романюк Р. Стадник О. Міжурядовий підхід нового лібералізму у розвитку інтеграційних процесів [Електронний ресурс] // ЛНУ ім. Франка. – 2014. – Режим доступу: <https://studfile.net/preview/8138528/>
62. Механізм просунутого співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://stud.com.ua/54677/pravo/mehanizm_prosunutogo_spivrobitnitstva
63. Михайлов А. Щодо застосування механізму посиленої співпраці в Європейському Союзі // Юридичний науковий електронний журнал – 2019.

64. Саміт ЄС: оборона, військова інтеграція і «Північний потік-2» [Електронний ресурс] // DW. – 2017. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/саміт-єс-оборона-військова-інтеграція-і-північний-потік-2/a-39363569>
65. Терницький В. М. Наднаціональні інституції Європейського Союзу в теоріях інтеграції: автореф. дис. ... канд. політ. наук / В. М. Терницький. – К.: 2006 <http://94.158.144.72/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:207908/Source:default>
66. У Європарламенті підтримали колишню керівницю боротьби з корупцією в Румунії на посаду прокурора ЄС [Електронний ресурс] // Радіо свобода. – 2019. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/jees-prokuror-kovesi-rumunija/29794364.html>
67. У Єврокомісії з'явився спеціальний радник по відносинах із Україною [Електронний ресурс] // УНІАН. – 2019. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/politics/10673100-u-yevrokomisiji-z-yavivsvya-specialniy-radnik-po-vidnosinah-iz-ukrajinoyu.html>
68. Феміністка, багатодітна мама і всюди перша: хто така Урсула фон дер Ляєн, яка очолила Єврокомісію? [Електронний ресурс] // <https://hromadske.ua> – 2019. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/feministka-bagatoditna-mama-i-vsjudi-persha-hto-taka-ursula-fon-der-lyayen-yaka-ocholila-yevrokomisiyu>
69. Ціватий В. Шаповалова О. Дипломатія та Європейська служба зовнішньої діяльності (ЄСЗД): політико-інституційний аспект // Дипломатія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zovsp_2013_3_13.pdf
70. Що треба знати про результати виборів до Європарламенту [Електронний ресурс] // DW – 2019. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/що-треба-знати-про-результати-виборів-до-європарламенту/a-48894758>
71. Які політичні сили проходили до Європарламенту за останні 10 років [Електронний ресурс] // Слово і Діло – 2019. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2019/05/28/infografika/polityka/yaki-politychni-syly-proxodyly-yevroparlamentu-ostanni-10-rokiv>